

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 7

XII aastakäik

1936

Tellimise hind postiga:

aastas 100 senti
6 kuu peale . . 55 "
1 " " " 10 "
Välismaale aastas 150 s.

Ilmu kord kuus.

Talitus ja toim.: Tallinn, Lai tän. 38, k. 4
Telefon 448-35.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.
Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. kr. 20.—
1/2 " " 10.—
1/4—6.— ja 1/8 lhk. " 2.—
Teksti ees

Tööaja kaitseõigus.

Ilmar Rebane.

1. Mõiste.

1. Tööaja kaitseõigus põhineb tervishoidlikel, kultuurilisel ja majanduslikel kaalutlusil. a) Tervishoidlikult tööaeg peab olema korraldatud nõnda, et kehaliste jõudude ja erkude kulumine üheltpoolt ja nende puhkus ning täiendamine teiselt poolt vastaksid üksteisele. Eriti tuleb pidada silmas, et tööjõud ei kuluku enneaegselt ruttu. b) Kultuurilisel peab olema, eriti ühetoonilises vabrikutöös tegutsejail, võimalus meelelahutuseks, vaimsete huvide harrastamiseks ja perekonnaeluks. Tööaja kaitse peab arvestama ka neid asjaolusid. c) Lõppeks aga majanduslikud ja ühiskondliku õigluse põhimõtted määravad, et tööaeg vastaks teatava määranu sellele ajale, mis on vaja töötajail, antud tootmisvõime juures, ühiskonna tarviduste rahuldamiseks.

2. Lähtudes neist kaalutlusist taotleb tööaja kaitse vastavat töö- ja puhkeaja korraldust. Selles suunas kehtima pandud normid, mis loovad kohustusi tööandjale, on avalikõiguslikud, nende täitmist kindlustab riigivõim sunni ja karistusega. Tööaja kaitseõiguseks nimetatakse sellekohaselt normide kogumist, mis karistuse ähvardusel kohustavad tööandjat mitte rakendama töös-

se töövõtjat üle teatud ajaliste piiride ja määravad selle kohustuse eeldused, sisu ja teostamise viisi.

3. Tööaja kaitse mõttes käsitleb tööõigus erilisel teatavaid ajavahemikke töösuhte kestuse jooksul. Sellasteks ajavahemikeks, mille kestes tööaeg on erilisel korraldatud, on eesti tööõiguses tööpäev, töönädal, töökuu ja tööaasta. Iga sellase ajavahemiku suhtes tuleb jõuda selgusele selle kestuse ülemmäära, maksimumi ja jaotuse suhtes.

a) Teatud ajavahemiku tööaja üle määratakse selle ülima piiri, mille kestusel saab tööandja kohustada töövõtjat viibima tema alatise kasutuses. Ses mõttes räägime maksimaalsest tööpäevast, töönädalast, töökuust ja tööaastast kui maksimaalsest tööaja ühikuist.

Maksimaalne tööajaühik on ainult selleks ülimaks piiriks, millest kauem ei saa kohustada töövõtjat töötama. Tegelikult aga tööajaühik võib olla hoopis lühem maksimaalsest.

Maksimaalse tööajaühiku hulka kuulub aeg, mil töövõtja viibib tööandja kasutuses. Järgnevalt sellest ei tarvitse ta sugugi kogu aeg töötada, küll peab ta aga olema valmis sooritama kättejuhatatavat tööd. Seetõttu kuulub

Tallinna Linna
Keskraamatukogu

maksimaalse tööajajuhiku hulka aeg, mis kulub tööle rakendamiseks, töövahendite korrastamiseks jne, ei kuulu aga selle hulka aeg, mis kulub tööle tulekuks ja töölt minekuks.

Maksimaalse tööajajuhiku hulka kuulaval ajal peab töövõtja viibima tööandja alatises käsutuses. Seetõttu ei kuulu siia töovaheajad ja töökatkestused, kui väikesed need ka oleksid.

b) Tööaja jaotusõigus korraldab teatud tööajajuhikus töö- ja puhkeaja jaotust, lähtudes kaalutlusest, et puhkuse ja töö mõttes ei ole aeg mitte ühtlane ja võrdset sobiv. Puhkeaja all mõistetakse tööajajuhiku (tööpäev, töonädal, töökuu, tööaasta) neid osi, mil töövõtja ei viibi tööandja alatises käsutuses.

2. Tööaja ülemmäära õigus.

a) Tööpäeva ülemmäära õigus.

Eesti tööõiguses on tööaja kaitse põhiühikuks tööpäev, kuna teised tööajajuhikud tulevad arvesse ainult subsidiaarselt. Tööpäeva all mõistetakse neid ööpäevi, millal töötamine kehtiva korra järgi lubatud.

Tööpäeva ülemmäära pikkus areneb kindlas lühenemise suunas. See lühenemine on tingitud suuresti ametiühingute ja üldse töölisorganisatsioonide pingutusist. Tööstusliku töö seaduse vastavad normid (§§ 196, 197) määrasid maksimaalse tööpäeva pikkuseks 10—11½ tundi. Tööstuslike käitiste tööaja seadus lühendas selle 8 tunnille. Praegu tehakse pingutusi rahvusvahelises ulatuses selle lühendamiseks veelgi (40-tunniline töonädal). Need pingutused ongi kohati annud tulemusi.

Eesti tööõiguses kehtib üldreeglina kaheksatunnine maksimaalne tööpäev. Kaheksatunnine tööpäev on aga siiski ainult üldnorm, millest tuntakse rida erandeid.

1. a) Kaheksatunnine maksimaalne tööpäev, mida meil nimetatakse normaalseks tööpäevaks (Tööst. käitiste tööaja seadus § 4), kehtib üldreeglina tööstuslikes käitistes.

Nagu see on iseloomustav eesti tööõigusele, ei määratelda üldiselt tööstusliku käitise mõistet, vaid loendatakse siingi

selle üksikuid liike. See tööstuslike käitiste loend kattub üldjoonis tööstuslike käitiste mõistega eesti tööõiguse muil aladel. Erandi moodustavad vaid teatud veonduslikud käitised, kus kaheksatunnine tööpäev ei kehti. Nii ei kehti kaheksatunnine tööpäev käitistes inimeste ja esemete veoks maanteil, raudteel, mere- ja sisevete teil. Raudteede alal kehtib kaheksatunnine maksimaalne tööpäev erandlikult ainult katkestamatu töö alal. Katkestamatu töö all mõistetakse tööd, kus töötatakse katkestamatult. Põhimõtteliselt kehtib kaheksatunnine tööpäev ka postiametkonna kohalikes asutustes. Lõppeks ei kehti kaheksatunnine tööpäev ühismeiereides, väiketööstuslikes käitistes, mis asuvad väljaspool linnade ning alevite administratiivpiire ja nende väikekäitiste, ühismeiereide ning põllunduse vajaduseks ettevõtetavail mulla- ja ehitustööl, kui neid ei teosta iseseisev tööstuslik käitis.

Selles tööstuslike käitiste ringis, kus põhimõtteliselt kehtib kaheksatunnine maksimaalne tööpäev, arvatud välja post ja raudteed, ei kehti see siiski mitte kõigi palgalepingu alusel töötavate töövõtjate suhtes. Nimelt ei kehti maksimaalne kaheksatunnine tööpäev tööandjate, juhtivate ja järelevalve ülesandeid teostavate töövõtjate suhtes, töövõtjate suhtes, kelle tööaja pikkust ei ole võimalik kontrollida (oma kodus töötajad), ja töövõtjate suhtes, kelle töö ei ole korrapärane ega ole paigutatav teatud kindlaises ajalisisse raamidesse. Lõppeks ei kehti kaheksatunnine tööpäev ka vahtide, tuletõrjujate ja uksehoidjate suhtes, kes ei pea viibima kogu aeg töös, vaid olema ainult töövalmis ja võivad viibida oma kortereis või selleks eraldi määratud ruumes.

Kaheksatunnise maksimaalse tööpäeva kõrval tunneb kehtiv õigus tööstuslikes käitistes ka teisi tööpäeva pikkuse ülemmäärasid. Teatud korral võib tööpäev kujuneda pikemaks kaheksast tunnist ka neis tööstuslikes käitistes ja isikute suhtes, kelle kohta üldreeglina kehtib kaheksatunnine tööpäeva ülemmäär. Seesuguse tööpäeva ülemmäära erakordse pikenedamisega on tegu n.-n. häda- ja ületunnitööde juhtumeil.

(Pooleli.)

Võimlemine ja sport arstliku ravimisvahendina.

Dr. H. Jürgenson.

Hingamisgümnaastikaga on saadud häid tagajärgi n.-n. suurlinnade katarride vastu, mis on tekkinud halva õhu jne. hingamisteedesse sattumisest.

Edasi võib rinnanaha põletikku mõnikord saatvat n.-n. pleura kokkuliitumisi hoida ära hingamisgümnaastikaga.

Laste elus nende keha kujunemis-aastail etendab hingamisgümnaastika suurt, eriti kopsuhaigustest ärahoidvat osa; sama sihiga tarvitatakse hingamisgümnaastikat ka selgroo ja rinnakasti deformatsiooni tagajärjel tekkinud kopsukoe töö ning tegevuse ja kasvu kängujäämise korral rea haiguste juures, nagu n.-n. küfoskolioosid, krooniliste ankuloosiliste protsesside juures selgroo küljes (ankuloos-liigesejäikus), Bechterevi ning Pierre Marie-Strümpelli haiguste juures, selgroolülide mõningate vigastuste korral pärast nende esialgset paranemist, s. o. lüli prao kokkukasvamist jne.

Võimlemist võib arstiteaduses tarvitada ka n.-n. koordinatsioongümnaastika nime all. Tema ülesandeks on lihasergukavalist ühistoimingut reguleerida. Selle tarvitusele võtmist uemal ajal leiame Helveetsia arsti Fraenkeli poolt.

Tänapäev tarvitatakse kolme koordinatsioongümnaastika erivormi.

Esimese ülesandeks on keha talitust ja funktsiooni ärritada (tarvitatakse halvatuuste ravimiseks).

Teise ülesandeks on funktsiooni pidurdada, uimastada, (tarvitatakse krampide ravimiseks).

Kolmanda ülesandeks on funktsiooni kompenseerida, tasakaalustada (tarvitatakse korratu närvilihaskavalise ühistoimetuse juures, selle järjestumatus juures, n.-n. ataksia juures).

Funktsiooni ärritava koordinatsioonvõimlemise juures võib talitada mitme: 1) lastakse haige näiteks ennem terve jalaga mõni liigutus vastaval aparaadil, näiteks toajalgrattal, mis on asetatud postidele, läbi viia, seejärel kästes sõtkuda ka ühekorruga jalgratast teise jalaga; 2) võib teha nii: arst näitab ette harjutuse, haige teeb järele, 3) pi-

dades silmas seda, et füüsika seaduste alusel, keha vees osa oma raskusest kaotab, asetatakse haige veebasseini, kus tal oleks kergem jalaga, kui see tal on vähegi võimalik, liigutada. Pealeselle tarvitatakse sääraastel juhtudel ka elektriseerimist jne.

Funktsiooni pidurdava koordinatsioongümnaastika põhimõte siirdub sinnerpoo- le, et kirjutajate, õmblejate tavaliste käteväriatega ehk krampidega saadeta- vavale professionaalsele haigusele olla abiks. Põhimõte seisab just selles, et mehaanilisi takistusi luua käteväri- nateks, krampideks jne. Seks on olemas ka vastavad aparaadid. Sel korral tuleb meil püüda sinnerpoo- le, et pinnerpoo- se neurooni, s. o. kehapinnerpoo- lalt selgroo juure minevate närvijuhtmete funktsioone vähendada, selgroo ja peaa- ju ajukoore vahel minevate närvijuhtme- te, neurooni, funktsiooni suurendami- sega.

Funktsiooni kompenseeriva koordi- natsioongümnaastika ülesanne on võidel- da ataktiliste nähtuste vastu, mis või- vad ilmuda teiste närvihaiguste jne. juures. Haiget lastakse kord lahtiste, siis kinniste silmadega teha harjutusi. Võimlemistund kestab $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ tunnini. Peab aga kogu aeg jälgima, et haige ei väsi, seda enam, et mõnede haiguste korral, nagu seljandi n.-n. kuivetuse (tabes dorsalis) korral, väsimustunne vastava rikke tõttu enamal jaol halgeil „väliselt“ võib puududa.

Tähtsat osa etendab arstiteaduses n.-n. ortopeediline võimlemine. Selle üles- anne on selgroo, jäsemete jne. kergema- te sünnipäraste või lõikuse tagajärjel saadud defektide restaureerimine, kor- rigeerimine. Ortopeedilise võimlemise ülesanne on vastavale elundile vasta- vat funktsiooni tagasi võita, kehale and- da proportsiooni, head seisakut jne. Siin tarvitatakse suurt hulka harjutusi, mil- liseist nimetan mõned.

Nii lastakse ravitavaid kõndida, kuna pähe on neile asetatud liivakott. Lap- sed peavad vaatama otse ette, et liiva- kott oleks alatiselt kesk pead. Selle har- jutuse ülesanne on arendada head sei-

sakut. Samaks ülesandeks võetakse kavasid ka rida vabaharjutusi, kusjuures eriti veel sääraseid, kus mõlemad käed, või jälle mõlemad jalad sümmeetriliselt harjutaksid, keha proportsionaalsuse arengu jaoks.

Suurt tähelepanu pühendatakse ortopeedilises võimlemises ka selgroo kõverustele. Viimased võivad olla tingitud: 1) selgroost enesest kui säärasest või 2) näiteks sellest, et vastaval inimesel või lapsel on üks jalg teisest lühem jne. Sedapuhku ei saa ükski meie Eesti koolilitsustest enese kasuks midagi ütelda enne kui nad on muretsenud endale vastava selgrookõverusi mehaaniliselt registreeriva aparraadi selgrookõveruste täpseks registreerimiseks meie koolides. Milliseid lubamatuid andmeid sedapuhku kooliarstlikud uurimused näitavad, ei maksa nimetada. Nii on leitud ühtede poolt õpilaste selgrookõveruste % vastavat 1,5%, teiste poolt olevat üle 27%! —

Selgrookõverustest kui säärastest rääkides nimetatakse kõverusi: 1) külje poole (skolioos, kõige tihedamini koolilaste juures), 2) taha (küfoos, küür taha), 3) ettepoole (lordoos, küür nii-ütelda ettepoole). Tähtsaimateks ortopeedilisteks harjutusteks osutuksid järgmised:

a) kaks kätt sirutatakse põlvile lastes korruga ette, sirutatakse end seejärel võimalikult rohkemalt välja ning tõmmatakse siis korruga mõlemad põlved kätele järele (see oleks n.-n. Rutschen).
b) Teine harjutus oleks: üks käsi, las kudes põlvili, sirutatakse võimalikult kaugemale ette, seejärel end nii pükkalt kui vähegi võimalik nii-ütelda väljasirutatud olles, tõmmatakse samapoolne jalg väljasirutatud käele võimalikult lähemale, siis korratakse sama harjutust teise kehapoolega jne. (Tiefkriechen).

Need mõlemad roomamisharjutused (Rutschen ja Tiefkriechen) osutuvad olulisimaiks eriti lordooside (selgrookõverus ettepoole) ravimisel. Skoliooside (selgrookõveruste) jaoks on prof. Klapp'i poolt esitatud rida teisi roomamisharjutusi. Üldiselt võiks aga paljusid neist tarvitada ka ühiselt seljameeskulatuuri elustamiseks, kuid kui seda

teha, siis juba arstilis-anatoomilise kontrolli all.

Põhiprintsiip on roomata sisalikuna elavalt ja sundimatult, kusjuures muidugi kaaluvaim osa roomamisharjutustest peab olema juhitud vastava selgrookõveruse (külje peale, taha, ette) vastaspoolele tagasipainutamiseks, korrigeerimisele seega konservatiivsel teel.

Pole tarvis siin rutata, see võib võtta aastaidki, tähtsaks osutub siin vaid tagajärg.

Üht peab aga kindlasti pidama meeles: kui arst ise tööd ei jälgi, siis võib võimlemisõpetaja, kui ta anatoomiat tunneb vähe, teha ainult halba. Sellele on mitmel korral juhitud tähelepanu. Selle tagajärjel on koguni mõned kirurgidest soovitanud roomamisharjutused jätta üldse ära, võttes asemele turnimise ja võimlemise rootsi redeleil.

Keskmiselt võttes peab ortopeedilise võimlemise tunnis kindlasti tarvitama rootsi redeleid: igasugused rippeharjutused redeleil osutuvad väga olulisteks ortopeedilise võimlemise tunnikavas.

Tunni lõpul tehtagu tavalist lihtsat hingamisgümnaastikat.

Edasi osutub (paralleelselt rohtude sissevõtmisega rahiidi korral) tähtsaks ortopeedilise võimlemisega ka n.-n. O ja X jalgu parandada. O jalad on säärasel jalal, kus seistes põlved omavahel O tähe sünnitavad; X jalad — kus põlved lasuvad teineteise peal, reied ja sääred on teineteisest eemal. Pealeselle ravitakse ortopeedilise võimlemisega rida labajala deformatsioone, nagu lamejalg, kompjalg ja n.-n. hobusejalg. Viimane kujutab endast säärast jalga, missugust kuju me näeme daami kõrge kontsaga kingas.

Mõnikord, kui liig paks inimene kaalus maha võtab, võib paraneda iseendast ka ta lamejalg, kui tal säärane on olnud.

Nüüd tuleks nimetada rida musklite defekte, mis on tekkinud lõikuste tagajärjel. Siin tuleb võimlemist määrata rootsi võimlemisega Pehr Lingi n.-n. arstliku võimlemise eeskirjade järgi, kus arst, lastes haigel teha harjutusi, sealjuures ka osalisi takistusi selleks haigetele ette veeretab, — avaldab vastupanu haige harjutuste läbiviimisele, seega sundides haiget kõiki jõude maks-

ma panema selleks, et harjutust viia läbi. Võimlemise järele määratakse siin massaaž.

Ka naistehaiguste arstide poolt on seda tähele pandud, et ujumine avaldab head mõju naise kehahoiule. On soovitatud rasedaile ujumist ning seda 15 minutit päevas (dr. Samuel), selle järele on soovitatud kerget massaaži. Teiselt poolt on hoiatatud, et see võib naisel enneaegse sünnituse välja kutsuda; sel puhul tuleks rasedal vähemalt sel ajal, nendel kuupäevadel, mil tal ennem olid perioodid, ujumisest täiesti loobuda.

Võimlemist ning sporti arstliku ravimisvahendina tarvitades tuleb arvestada ka elukutset.

Kergemateks osutuvad üldse need spordi üksikharud, mis ei vii füsioloogilistele pressimistele ning hingematmistele. Sedapuhku ei või arstlike ravimisvahendina küsimuse alla tulla tõstmised, vee all ujumised, jooksud; ka osutu-

vad raskeiks jalgrattasõit kui ka sõudmine. Kergeiks sportlikeks harudeks osutuvad seevastu mitmed visked oda, ketta, kuuli jne. näol, kergemad hüpped jne.

Arstlike füüsikaalsete ravimisvahendite hulka kuuluvad tänapäev üldse peale röntgenikiirtega ravimise veel arstimine elektriga, kõrguspäikesega, vannidega ja massaažiga, ka ravimine võimlemise ja spordiga.

Et ses suhtes end kodus tunda, on saanud vastava arsti kohustuseks kehalise kasvatus üsrikharudega olla tuttav, et siis haigele määrata vastavaid harjutusi. Nagu igal pool suudab üks siin teha rohkem, teine vähem! —

Kirjandust sel alal on küllalt ilmunud, kuid lõplikku sõna pole siin veel öeldud.

Toim. märkus: Käesoleva kirjutuse esimene pool ilmus „Töö ja Tervises“ nr. 11 ja 12, 1935. a.

Keemilise suurtööstuse osa gaasisõjas.

Lahingugaaside klassifikatsioonid.

Arthur Kümmel.

Midagi pole uut päikese all. Kõik kordub. Nii on lugu ka keemiliste võitlusvahenditega sõjas. Neid on tarvitatud alateadvuses juba vanal hallil ajal. Kui, näiteks, seitsmesaja aasta eest saksa raudrüütliid hakkasid suruma meie maad ja rahvast püha Maarja lipu alla, siis nad sattusid ühel oma retkel kusagil Põhja-Tartumaal sügavas metsas reejälgedele. Neid jälgides olevat nad kuulnud tihnikust summutatud lapsenuttu. Hääle järgi orienteerudes nad olevat jõudnud lõpuks loopa suu ette, kuhu meie esivanemad, peamiselt naised ja lapsed, varjule olid pugenud. Koopasuud olevat vaprad mehed kaitsnud niivõrd vahvasti, et jõuga polnud siin midagi hakata peale. Siis rüütliid olevat teinud koopasuu ette hiiglasuure tulepessa. Viimase suits tungis koopasse ja kõik „paganad“, arvult umbes 1000, hukkusid püha Maarja rõõmuks. See oli tüübiline gaasisõda, kus mür-

gine vingugaas CO esines laastavalt. Veel möödunud sajandi viiekümneandis aastais hävitas keegi prantsuse kindral sellega kogu kabiilide suguharu Maroko mägestikus. Isegi gaaside kuningas, King of Gas, pole maailmasõja leiutus, vaid hüperiit leiutati juba saja aasta eest. Tema koosseisu tundmine lamas arhiivitolmus selle päevani, kui sakslased teda sealt välja tuues rakensid gaasirelvana lahinguväljal tööle.

Tekib küsimus; et kui tähtsaimad lahingugaaside esindajad olid juba varem tuntud, miks neid siis alles võrdlemisi hilja, s. o. möödunud sõja lõppaastail, võeti tarvitusele? Siin peame pidama jällegi meeles, et sõda, selle pidamise viisid ja tehnilised relvad pole mitte meelevaldsed nähtused, vaid need on kõige lähemas olenevuses kaasaaja sotsiaalse, kultuurse, majandusliku ja tehnilise edenemisastmega.

Keemilise sõja pidamise kandjaks, sel-

le alusbaasiks on kaasaja kõrgelt arenenud keemiline suurtööstus. Kuid viimane on jõudnud alles viimase 50 aasta jooksul praeguse hiilgeastmeni.

Kõigil keemilistel võitlusvahendeil ehk lahingugaasidel on see üldine omadus, et nad suudavad oma ülesandeid ainult siis edukalt täita, kui neid on võimalik paisata suurte võimsate massidena võimalikult lühema aja jooksul teatavasse kohta. Kui aga langeb nende hulk ehk kontsentratsioon õhus allapoole teatavat piiri, siis on nende efekt puudulik ega saavuta oma sihti. Teiseks eeltingimuseks keemiliseks gaasisõjaks on see, et lahingugaase oleks võimalik massiliselt suurte hulkadena produtseerida ja neist aineist, mida on kõikjal hõlpsasti saada ja mis ei ole majanduslikult mitte liiga kallid. Kuivõrd ablas on õnnestunud keemiline gaasilahing, näitab juba see lihtne fakt, et sakslastel tuli ühel oma õnnestunud gaasirünnakul 1915. a. sügisel Champagnes 17 km pikkusel frondijoonel välja lasta 500-tonnise kloorfosgeeni hulk. Kui arvestada meie raudteevaguni kandejõudu 10 tonnile, siis vajati selleks rünnakuks tervelt 50 vagunit või 2 tugevat rongi lahingugaase.. Selle-eest oli nende töö ka hävitav, prantslased kaotasid 50% oma koosseisust. Sisuliselt oli maailmasõda sõdivate riikide keemiliste suurtööstuste võidujooksuks. Kuivõrd suurte massidega siin opereeriti, näitavad andmed lahingugaaside valmistusalalt. Tuntud gaaside kuningat, hüperiiti, mis kõigi tundemärkide järgi ka äsjalõppenud Itaalia-Abessiinia konfliktik etendas saatuslikku osa, valmistati maailmasõjas üldse 13.000 tonni. Lämmatavaid gaase, nagu fosgeeni, paisati maailma 40.000 tonni. Teist lämmatavat gaasi, diphosgeeni — 20.000 tonni. Üldse valmistati kõigi sõdivate riikide tööstuste poolt sõjapäevil 150.000 tn. mitmesugust liiki lahingugaase. Kuid ikkagi ei suutnud keemilised tehased rahuldada väerinna nõudeid lahingugaaside suhtes. 80 % kõigest suurtükiväe laskemoonast moodustasid sõja lõppkuudel gaasbrisantgranaadid. Loomulikult on seda tõsiasja juba arvestatud

ja kõik märgid näitavad, et lahingugaaside valmistamine tulevikus on kaugelt intensiivsem kui möödunud sõjas. 1917.—1918. a. suutis Saksamaa valmistada 9000 tonni hüperiiti, Prantsusmaa seevastu vaevalt 2000 tonni. 1918. a. algul suutis viimane valmistada ainult 0,2 tonni hüperiiti kuus. Sõja lõpppäevadel aga juba 20 tonni päevas. Ameeriklased oleksid suutnud saata, kui sõda oleks kestnud edasi, 1919. a. kevadel 155 tonni hüperiiti päevas lahingusse. Nüüd on aga Ameerika tehased endid niivõrd täiendanud, et eriteadlaste arvamise järgi oleks neil tühine asi valmistada päevas 1000 tonni hüperiiti. Mis see tähendab, on selge sellest, et ühe ruutmeetri maa-ala hüperiidiga gaasistamiseks vajatakse 10—50 grammi hüperiiti. Lennuk, mille pardal on 50 tonni hüperiiti, võib seda maha piserdades muuta 3 km pikkuse frondisektori läbipääsmatuks surmakõrbeks. Ameeriklased arvavad, et 90% kõigist mürskudest on tulevikus hüperiidimürsud.

Lahingugaaside klassifikatsioonid. Vaatamata sellele faktile, et möödunud maailmasõjas keemiline gaasisõda nõudis suuri ohvreid, pole võimalik temast rääkida kui teaduslikust faktist. 500.000 gaasiga haavatut ja surnut olid tegelikult ainult katsejäänesteks suures eksperimendis. Ja nimelt seepärast, et tol ajal puudus veel see, mis on möödapääsmatu tähtis igale õpetlasele, kindralile ja insenerile, s. o. kindel ja täpne ettearvestamise võimalus. Siis polnud veel võimalik kalkuleerida, et kui lahinguvälja olud, maastik, ilmastik, lahingugaasid ja nende tagavarad on nii suured, et siis hukub sõdureid nii palju.

Kui sakslased algasid tolle saatuslikul päeval, 22. apr. 1915. a., gaasisõda Lääne väerindel 6-km rindejoonel, Langemark ja Bixschoote külade vahel, kollakasroheline mürgise gaasiga, klooriga, siis oli see ainult esimene eksperiment, millega saksa kindralstaabid julgusid riskeerida, kuid selle eksperimendi läbi kaotasid liitlased poole tunniga 15.000 sõdurit. Nendest 5000 surnuina. Liitlaste väerinne oli murtud läbi sõna tõsisel mõttes ja ülejäänud

osa moraal oli vapustatud põhjalikult. Oleksid nüüd sakslased tekkinud auku paisanud tugevad jalaväeosad või oleksid nad gaasirünnaku korraldanud 10 korda suuremas maastaabis, siis igatahes praegune Euroopa poliitiline kaart oleks välja näinud teissugusena. Seda arusaamatust peavadki sakslased üheks äramagatud võiduvõimaluseks. Kui aga sakslased said oma veast aru, olid liitlasil juba olemas kaitsevahendid. Samasugust viga kordasid sakslased 1917. a. suvel, kui nad üllatasid maailma hüperiidiga. Jällegi oli hüperiiti arvuliselt liiga vähe, et üllatusmomenti oleks suudetud põhjalikult

ära kasutada. Tulevikusõjas, loomulikult sellased asjaolud enam ei kordu.

Asjalugu, et keemiline sõda algas gaasiga, nimelt klooriga, on annud kogu ettevõttele nime „gaasisõda“. Nii räägitakse gaasisõjast, gaasikaitsest, gaasirünnakust. Tegelikult polnud aga kloorile järgnenud keemilised võitlusühendid mitte enam gaasid füüsilises mõttes, vaid oma enamikus olid need mitmesugused komplitseeritud keemilised ühendid vedelal, isegi kõval kujul. Kõigil neil aga on omadus muutuda kergesti aurudeks. Kui need on kõvas olekus, siis tuleb neid muuta parema efekti saamiseks aurudeks.

Töötasu ja tööaeg tööstuses.

L. Johanson.

Töötasu ostujõust oleneb töölise elutase. Töölised moodustavad rahvast suure osa. Järelikult suure osa rahva vaimne, sotsiaalne ja majanduslik elutase on sõltuv töötasust.

Töötasu ise ei ole sugugi töölise poolt tehtud töö hind, vaid seda mõjutavad mitmesugused teised tegurid. Ta on õigupoolest tööjõu turuhind, mis sõltub nõudmisest ja pakkumisest, aga ka tööjõu turu ja tööjõu müüjate korraldamisest.

Töötasu on isegi sõltuv tööpäeva pikkusest. Prof. Issajev ütleb, et mida suurem töötasu, seda lühem tööpäev ja ümberpöörduvalt. Lühike tööpäev, kõrge töötasu ja suur tööviljakus käivad alati käsikäes.

Töötasu ja tööpäeva küsimus on praegu akuutselt päevakorral, ka rahvusvahelises ulatuses. Töölised, kelle töötasu ostujõud on elumaksumuse tõusuga järjest langenud, otsivad teid palgaolude parandamiseks. Tööaja küsimus on reas riikides otsustamisel — nädala töötundide arvu vähendamise ja tööliste puhkeaja kindlustamise suhtes. Asjalõpnu rahvusvaheline töökonverents arutas 40-tunnilise töö-nädala küsimust. Konverentsil ei leidnud 40-tunniline töö-nädal tarvilist enamust, sest osa riikide ja töösturite esindajaid, kes on veel iganenud tööekspeidamiste kammitsas, olid vastu.

Tehniline progress, mis paneb kiiremini töötama masinad, ühes sellega inimesed, tingib tööpäeva ja tööaja lühendamise, aga ka töölisele tarvilise puhkuse. Sest täienev masin suurendab sedagi tööhulka, sedagi tööjõu kulutust, mida peab tööline andma teatud ajaüksuses.

Meil on tööstuses maksev 8-tunniline tööpäev. Normaalne tööaeg ei tohi olla pikem kui 8 tundi päevas ja 48 tundi nädalas. Tööpäeval peab olema, mitte hiljem kui 5 tundi pärast töö algust, vaheaeg, mille kestus ei tohi olla alla ½ tunni ja mitte üle 1½ tunni. Kui tööpäeva pikkus on alla 8 tunni, võib vaheaeg jääda ära. Tegelikult on kasutatud seda võimalust ja töötatakse vaheajata. Samuti töötatakse vaheajata käitistes, kus töö kestab vahetpidamata kolme vahetusega.

Ületunnitööd on piiratud. Need on lubatud siis, kui tööde katkestamise tagajärjeks oleks ainete rikkimine, kui töö on tarvilik õnnetuste ärahoidmiseks, masinate parandamiseks jne. Pealeselle lubatakse igal töölisel kokkuleppel teha tööd aastas kuni 75 tundi üle normaalse tööaja. Ületunnitööde eest tuleb maksa vähemasti 50% rohkem.

Kui vaatleme statistika-andmeid, mis on avaldatud Eesti Statistika kuu-

kirjas nr. 175, siis paistab meile kõigepealt silma, et:

1) tükitöö näitab tõusu, ajatöö langust;

2) tööaeg ületunnitöö tagajärjel suureneb;

3) töötasu ei tõuse vastavalt töoviljakuse ja elumaksumuse tõusule.

Ekslikult teevad mõned ajalehed neist statistika andmeist järeldusi, nagu oleks tööstuses töölise töötasu suurenenud.

R. Sõrmus oma statistilises ülevaates palgoludest tööstuses liigitab töölised tasumisviisi suhtes kolme rühma: a) alatisealt ajatöö alusel töötajad (tunni-, ja päevatöölised jne), b) vaheldumisi aja- ja tükitöö alusel töötajad ning d) alatisealt tükitöölised.

Meeste töö alal näitab era suurkäitistes seni püsinud ajatöö langust, andes järjest enam ruumi tükitööle. Võrreldes 1931. a. on suurkäitistes alatisealt ajatöö alusel töötavate meeste arv lühenud ca 70%-lt 60%-ni. 1931.—1935. a. on alatiste tükitöölise arv tõusnud 15%-lt — 22,5%-ni, vaheldumisi aja- ja tükitöölise arv on samuti neil aastail tõusnud 14%-lt 17%-ni. Autor tuleb otsusele, et siin on tegemist järjekindla töö organiseerimisega, et saavutada kõrgemat toodangut ja ühtlasi suruda alla tootmiskulusid.

Naiste töö alal on ajatöö alusel töötajate arv ca 47—50%, alatisealt tükitöö alusel töötajate arv püsib ca 35% ja vaheldumisi aja- ja tükitöö alusel töötajate arv ca 15—17% piirides. Tekstiiltööstuses naiste töö tasumise viis laieneb ajatöö suunas.

Riigile kuuluvais käitistes on üldiselt tükitöö süsteem rõhuvalt ülekaalus.

Kesk-tööstuses on ülekaalus ajatöö.

Perekonnaabiraha saajaid oli erakäitistes mehi 8,7% ja naisi 2,6%.

Naturaaltasudest on sagedasim korterivarustus, ühes kütte ja valgustusega, osalt ka ilma. Varustamist toiduainetega tuleb suurkäitistes ette harva.

Kesk-tööstuses on meestöölisest ligi 10% varustatud ettevõtte poolt korteriga, toidu-, jookide- ja maitseaine-

te tööstuses, peale selle kalevitööstuses — saab ettevõtte poolt korteri mees- test ca 25%.

Töölise töötasu on 1935. a. kohta tõstatud ja tõetatud pikema tööpäevaga. Suurtööstuses teenisid ületunnitööga 1935. a. II poolel mehed 4,8% kogu oma teenistusest, naised 1,7%. Aasta varem oli see protsent 3,6 ja 0,9. Seega ületunnitöö näitab tunduvalt tõusu.

Nagu neist andmeist nähtub, sünnib arenemine kahes suunas: ühes tükitöö- si tasumisega kasvab ka ületunnitöö.

Tükitöö võimaldab tööandjal kasutada töölise tööjõu maksimumi, ületundidega aga võib töölise normaalset töötasu vähendada, nagu me seda näeme ka Eesti Statistikast, mille järgi on **töölise normaalse tööaja teenistus 1935. a. võrreldes eelmise, 1934. aastaga, tunduvalt lühenud**, kuid ületunniteenistus ja lisatasud suurenenud.

Nii koosnes töötasu:

Suurtööstus

		Poolaastad			
		1935. a.		1934. a.	
		II	I	II	I
Mehed					
1.	Normaalse tööaja teen.	88,1	89,4	90,1	89,9
2.	Ületunnitöö teenist.	4,8	4,4	3,6	4,0
3.	Lisatasud	6,2	5,6	5,7	5,2
4.	Naturaaltasud	0,9	0,6	0,6	0,9
Kokku		100	100	100	100
Naissid					
1.	Normaalse tööaja teenistus	92,2	94,2	95,4	95,0
2.	Ületunnitöö teenist.	1,7	1,8	0,9	1,4
3.	Lisatasud	4,8	3,6	3,2	2,7
4.	Naturaaltasud	1,3	0,4	0,5	0,9

Normaalse tööaja teenistus kesk-tööstuses meestel — 1935. a. II poolel 93,5, I poolel 94,0 ja 1934. a. II poolel 94,1, I poolel 93,0; naistel 1935. a. II poolel 96,2, I poolel 98,5 ja 1934. a. II p. 97,3, I p. 97,2.

Töölise tunniteenistuse suur-, kesk- ja väiketööstuses näitas läinud aastal peale metallitööstuse tõusu, kuigi väikest.

Suurtööstuses oli tunniteenistus 1935. a. I p. meestel 34,0 ja

II poolel 35,0 senti, naistel 22,3 ja 23,1 s.; 1934. a. meestel 32,6 ja 33,5 ning naistel 22,0 ja 21,7. 1927.—1935. a. oli tunniteenistus kõige suurem meestel 1928.—1931. a. töustes 38,8 sendini ja naistel töustes 23,4 sendini.

Kesk tööstuses oli tunniteenistus 1935. a. meestel 26,7 ja 29,2 ja naistel 18,2 ja 19,0 s., 1934. a. — meestel 26,3 ja 27,4 ja naistel 18,3 ja 18,6 snt. 1929. a. oli meeste tunniteenistus II poolaastas 34,3 ja naistel 21,7 snt.

Nädalateenistuse ostujõu indeks näitab langust:

1935. a. oli tööstustöölise nädalateenistuse ostujõu indeks aasta I poolel 119,4, aasta II poolel 116,3. See ostujõu langus kestab edasi nagu näitavad indeksid: Tunniteenistuse ostujõu indeks oli 1935. a. jaanuaris, aprillis ja juulis 118, oktoobris 112, tänavu, 1936. a., jaanuaris 111.

Töölise üldine palgasumma on suurenenud: oli 1934. a. 19,3 milj. kr., 1935. a. 22,2 milj. kr., seega ei ole see veel tõusnud 1929. a. tasemeni, kus palgasumma oli 22,6 milj. kr.

Üldine palgasumma on tõusnud tööjõu mahutuse suurenemise tagajärjel.

Töölise natuuras saadav palk on tingitud peamiselt sellest, et osas vabrikuis on töölistele, et neil seal elamine oleks võimalik, antud korterid, nii Sillis, Sakus, tekstiilvabrikute, maalasuvate puupapi vabrikute juures jne.

Et arvestada tööliste teenistust, ei saa mööda minna ka töö intensiivsusest, mis näitab tõusu. Töö intensiivsuse tõus toob suuremat toodangut, aga ka ettevõtjale suuremat tulu, töölisel aga nõuab ta suuremat jõupingutust, mille kaasas peaks käima ka vastav palgatõus.

Siin näitavad arvud, mida me varem oleme toonud, iga töölise kohta tuleva toodangu tõhusat suurenemist.

Nagu neist arvudest võib järeldada, jääb töötasu maha elumaksumusest ja tööviljakusest. Et töölised saaksid kätte endist töötasu, selleks töötades tükitöö alusel, peavad nad suurendama töönorme. Samuti püüavad nad oma töötasu suurendada ületundidega, mida nad teevad meelsasti. Siis on ka arusaadavad töölise palga kõrgenduse nõudmised, mida võib põhjendada igal

üksikul tööalal vastavate andmetega. Kogu rahva ja tema tuleviku huvides on, et tõuseks üldine elutase. Sellelki seisukohalt tuleb tervitada tööliste iga palgatõusu, töötingimuste ja tööolude paranemist. Töötulide lahendamise komisjoni poolt on otsustatud mõnegi ettevõtte palgatülid. Mõningate protsentide võrra palkade tõstmise ei vasta aga kaugeltki elumaksumuse tõusule.

Tööaja küsimust on küllaldaselt uuritud. Inglise komisjon, kes uuris küsimust, tuli otsusele, et ka kapitalistliku eksploatatsiooni seisukohalt ei ole iga tööpäeva ja töönädala pikendamine majanduslikult ettevõtjalegi kasulik. Maailmasõja ajal tööliste tööpäeva pikendamine kuni 12—15 tunnini ja püüa-päevarahu kaotamine Inglise tööstuses vähendas toodangut. Komisjon, kes koosnes autoriteetlikest füsioloogidest ja hügienistidest ja töötas ministeeriumi juures, tõendas, et tööpäeva lühendamine suurendas töötunni tööviljakust.

Kui kivisöetööstuses Inglismaal vähendati tööpäeva 10 tunnilt 8 tunnini, tõusis tööviljakus 20%. Seda tõendab ametlik komisjon. Sama tõendavad näited ka Põhja Ameerika ühendriikide graniiditööstusest.

Muidugi seal, kus töölise liigutused olenevad masina kiirusest, ei suurenda töötundide vähendamine otsekohe tööviljakust, küll aga võimaldab see paremat tööd, vähendab tööõnnetuste ja haigestumiste arvu, võimaldab töölisperkondade vaimse elutaseme tõusu jne. Uurimused tõendavad, et tööviljakus langeb tööpäeva pikendamisega. Majanduslikult on seal, kus tööpäeva pikendamisega töointensiivsus langeb, selle lühendamine kasulik. Karminski, Milleri, Prunise ja Sahnovski uurimiste järgi mõnel metallitööstuse alal tööpäeva lühendamine 8 tunnilt 7 tunnini tõstis tööviljakust keskmiselt 13%.

Mis puutub töö v a h e a e g a d e s s e, mida ka töölised ise ei taha pidada, siis nende puudumine nõrgendab töölise tervist. Selle kohta on küllaldaselt uurimusi. Inimese tervisel on oma seadused, mille piiridest üleastumine on tervisele kahjulik.

Tallinna ühishaigekassa viimsel peakoosolekul kurjustas keegi volinikest nende tööliste üle, kes haigekassast abi

tarvitavad. Tõesti nende arv on rohke, nii et ravikapitali tulud ei kata kunagi kulusid. Selles pole süüdi mitte inimeste kuritahtlus ega püüe haigust simuleerida, vaid peale vanade ja invaliidide, krooniliste ja kutsehaigete kindlustusseaduse puudumise ka palga- ja tööolud: töötasu, mis ei küündi elatis-

miinumini, lõunavaheajata tööpäev, rohked avalikud ja salajased ületunnitööd, tööstuslikus, veel enam aga käsitöös sageli isegi algeliste tervishoiunõuete täitmata jätmine, see on — õigupoolest tööliste elu ja tervise kaitse määruste puudumine. Kõigele sellele tuleb ka mõelda ja seda arvestada.

Töölisküsimusi.

J. Mihkelson.

1.

Töölisvanemate seaduse muutmisest.

Tööstuslike käitiste töölikonna asutuste seadus hakkas kehtima okt. 1931. a., kuid juba 6. novembril samal aastal esitas E. töölisühingute keskkliidu juhatus haridus- ja sotsiaalministrile märgukirja, milles tehti eesnimetatud seaduse täiendamiseks terve rida ettepanekuid. Esitatud ettepanekud jäid ainult materjaaliks ja seadus jäi muutmata. Vahepeal on seaduse rakendamine tegelikku ellu annud rea kogemusi ja uusi mõtteid. Seaduse muutmise tarvidus on tööliste hulka juba pikemat aega päevakorral. Seni on küsimust käsiteldud töölisvanemate koosolekul ja üksikud töölisnõukogud on kaalunud ettepanekuid seaduse täiendamiseks.

Kõigepealt nõuti märgukirjas seaduse ulatuse laiendamist tööstuslikele käitistele, kus töötab vähimalt 10 töölist ja mis on asutatud vähimalt 1 kuuks. Samuti peeti vajalikeks täiendada teist paragraafi nii, et ühe ja sama tööandja mitmed mitmesihilised käitised, kui neis on vähem kui 10 töölist, loetakse töölikonna valimiste puhul üheks käitiseks, kui nad asuvad ühe ja sama linna, alevi või valla piirides.

Kui seaduse ulatust laiendatakse ses mõttes, et käitised, alates 10 töölisega, võivad valida töölisvanema, siis loomulikult tuleb maksa ka sellele töölisvanemale eritasu.

Töölisvanemate kaitse tööandjate majandusliku surve vastu on peamiselt küsimusi, mis kogu seaduse kehtimise ajal on olnud päevakorras. Töölisvanemat kaitsevatele paragraafidele vaatamata tööandjad on olnud küllalt leidlikud, kuidas töölisvanemaist saada lahti, kasutades selleks lühiajalist tööseisakut. Töölisvanemate kaitse kindlustamiseks oleks vajaline, et töölisvanemate volitused lõpevad siis, kui käitise ajutine seisak kestab vähemalt 3 kuud. Samuti tuleb täpsemalt piiritleta mõistet „käitise osa“, sest seni tööandjad on praktiseerinud „käitise osa“ all mõnd üksikut masinate gruppi, mille seismajätmine või remondis pidamine üle kuu aja ei tee vabriku juhatusele mingisuguseid raskusi. Meil on terve rida käitisi, mis seisavad igal aastal korrapäraselt kuu või enamgi. Töölisvanemate ülesannete täitmine sellastes käitistes muutuks võimatuks ja alatine uuesti

valimine muutub tüütavaks ja mõttetuks ning käitises, kus tööandja avaldab valimiste takistamiseks majanduslikku survet, isegi võimatuks teeb. „Käitise osa“ mõistet tuleks piiritleta nii, et „käitise osa“ all mõistetakse sellast „osa“, kus vähemalt on $\frac{1}{4}$ käitise töölistest või vastava osakonna likvideerimise puhul viiakse töölisvanem üle teise osakonda vähemalt kuni töölisvanema volituste lõppemiseni.

Hiljuti oli Tallinnas ühes metallitehases töölisvanemate valimine, kuid see toimus ainult siis, kui tööliselid mitmekordsete nõudmistele järele esinesid streigi ähvardusega, sest tööandja ei kutsunud tööliste üldkogu koosolekut kokku, kuigi tööliselid olid esitanud selle seaduses ettenähtud korras ja küllaldase allkirjade arvuga. Üldkoosoleku kokkukutsumise viivitamine tuli hiljuti alles ette ühistriikikojas ja töölisvanemate valimise algataja — vanimaid ja parimaid ladujaid, vallandati põhjust teatamata, kusjuures makseti ühe kuu palk ette. Seepärast peaks seadus märkima täpselt, missuguse aja jooksul tööandja on kohustatud kutsuma kokku tööliste üldkogu koosoleku, kui tööliselid nõuavad seda $\frac{1}{10}$ käitise tööliste allkirjadega.

Töölisvanemate või töölisnõukogu liikmete asemikele ning valimiskomisjoni liikmeile peaks seadus võimaldama sarnasuguse kaitse kui töölisvanemailegi. Sageli vallandatakse just valimiskomisjoni liikmed ja töölisvanemate kandidaadid, et takistada vanemate valimist.

Praeguses seaduses valimisprotseduur on tehtud võrdlemisi keeruliseks. Asja lihtsustamiseks tuleks käitistes, kus töötab kuni sada töölist, kuigi neist on üldkogu koosolekut vähemalt $\frac{3}{4}$, töölisvanema valimine teostada otsekohe kinniselt.

Sageli läheb töölisnõukogu valimistel ja järelevalimistel valimiskomisjoni liikmeil tööaega kaotsi. Selle tasuks tuleks maksa neile eritasu nagu töölisvanemailegi nende ülesannete täitmisel.

Praegu nõutakse esimese üldkoosoleku kokkukutsumise nõude esitamist $\frac{1}{10}$ käitise tööliste allkirjadega käitise juhatajale. Kuna sageli tööliselid hoiduvad vallandamise kartusel allkirjade andmisest, tuleks üldkoosoleku kokkukutsumise nõude esitada tööinspektoreile, ilma et tööandja saaks nõudele allakir-

jutanud tööliste nimestikku. Et allkirjutajad on vastava käitise töölised, seda on tööinspektoril alati võimalus kindlaks teha käitise tööliste nimekirja järgi. Tööinspektor kutuks ise üldkoosolekud kokku esimesel valimisel.

Sageli takistab valimiste käiku suuremate käitise juures nõutava kvoorum — esimesel koosolekul $\frac{1}{2}$ käitise tööliste arvust — kokkusaamine, seepärast peaks olema järgmine koosolek otsusevõimeline $\frac{1}{2}$ tundi hiljem samal päeval samas kohas ja sama päevakorraga. Kui on võimalus esitada kandidaate kirjalikult 25 allkirjaga, siis peaks igatahes teiskordne koosolek olema seks võimeline.

Sageli tuleb korraldada järelevalimisi ühe töölisnõukogu liikme või selle asemiku valimiseks. Ka siin tuleks lihtsustada valimiskorda. Valimiskomisjonil peab olema võimalus töötada tööajal ja käitise revisjonikomisjonis peaks olema töölisnõukogu esindus.

Need nõuded on kasvanud välja igapäevaseist elukogemusest ja nende teostamine ei too käitistele mingisuguseid raskusi, vaid kindlustavad veidi tööliste olukorda neis käitistes, kus seni on ignoreeritud tööliste seadustega kindlustatud õigusi. Olgu seadus nii hea kui tahes, see jääb ikkagi paberile siis, kui töölisnõukond on ise ametiühinguliselt organiseerimata. Elu puhuvad paragraafidesse ainult tugevad ametiühingud.

2.

Ülevaade töövõitlustest.

Käesoleva aasta esimene veerand möödus tekstiiltööstuses palgalikumise tähe all. Teisel veerandilgi oli palgalikumisi tekstiiltööstuses, kuid juba väiksemas ulatuses, sest suuremad tekstiilkäitised olid olnud juba töövõitlusis. Esimesena „Narva Tekstiil“ — pisikäitis paarikümne töölisega, mille töölised nõudsid 20% palgakõrgendust ja 46-tunnist töönädalat 48 tunni tasuga. Käitise juhataja vallandas agaramad töölised, kes palganõude esitasid ja esinesid töötülide lahendamise komisjonis tööliste eest. Komisjon otsustas tõsta „Narva Tekstiili“ tööliste palku 8%, s. o. kõigile kümme senti päevas. Endised päevapalgad olid Kr. 1,10 — 1,80, uued palgad kujunevad Kr. 1,25 — 1,90. Pealesse otsustati ühe suvekuu kestes töönädal määrata 46 tunniseks, kusjuures palka maksetakse 48 tunni eest. Otsus maksab 31. detsembrini 1936. a.

Sadamatehaste tööliste töötüli oli juba suurema ulatusega. Töölised nõudsid põhipalkade tõstmist 3 senti võrra tunnis ja tunnitasu alammääraks 24 s. ekspeditsiooni tööliste. Tükitööliste palkade tõstmist nõuti mitmesuguste järkude järgi 10—15%-ni.

Komisjon otsustas tõsta tükitöölistel palka senist 21—24-s. põhitunnitatu 2 senti võrra ja 25—29-s. põhitunnitatu 3 senti võrra. Lukuseppade palka tõsteti lisaks 7. mail 2-sendi-sele tõstmisele veel 1 senti võrra tunnis. Ekspeditsiooni tööliste, kes seni teenisid 21—29 s. tunnis, tõsteti tunnipalka 1 senti võrra. Tehase juhatus lubas tükitöö hindu mitte alan-

dada ühe aasta jooksul ja aidata kaasa tööprotsessi ratsionaalsemale järjele seadmiseks. Seni oli paari viimase aasta jooksul tööliste produktiivsus tõusnud 125%, kuid tükitöö tasunorme uute tõde pealt vähendati. Komisjoni otsus kehtib k. aasta lõpuni.

V-d T o f e r i tekstiilkäitise töölised nõudsid 30% palgakõrgendust. Komisjoni lepitusmenetlus ei tulnud toime. Komisjon ei tunnustanud ametiühingu esindajat tööliste täievoliliseks esindajaks, kellel oli tööliste üldkogu volitus ja protestiks komisjoni otsuse vastu lahkusid tööliste esindajad lepitusprotseduurilt. Komisjon otsustas tõsta kangruosakonna tööliste tükitöö norme 3%, ketrusosakonna tükitöölistel 5% ja sama osakonna päevatöölistel 4,5% või 10 s. võrra päevas. Käärijail tõsteti palka teenistusvanuse järgi 4—8% (see tõus puudutab kõigest 6 töölist) ja nieläbitõmbajail ning kätteandjail 4—5%.

R a u a n i i d i kangrud on pidanud vabrikuvõitlustega läbirääkimisi palkade pärast juba pikemat aega. Märtsis saavutati kokkulepe, kuid hiljem hakati uute ja tegelikult raskemate tööde pealt tükitöö hindu kaudselt alandama. Töölised tahtsid kindlustada olemasolevaid hindu ja töötasid välja üldise aluse, mille järgi saab arvestada välja iga uue riidesordi töötasu ühtlasel alusel. Selle uue tükitöö palkade väljaarvestamise aluse tarvitusele võtmisel oleks vabrikuvõitlustel kadunud võimalus tööliste palkade kaudselt alandamiseks uute tööliikide puhul. Tööliste peamiseks nõudmiseks oli kollektiivleping ühes uue töötasude väljaarvestamise alusega. Komisjon jättis kõrvale tööliste nõude kollektiivlepingu ja uue töötasu väljaarvestamise aluse asjus ning kinnitas 31. märtsil sõlmitud kokkuleppe täiendusega, mille järgi kangruile vähimaks palgaks määrati 20 senti tunnis ja telgede puhastamine peab sündima tööajal, mille eest maksetakse tükitöölistele 25 senti tunnis.

Rauniidi juhatus vallandas vahepeal 35 töölist, ilma et oleks tarvilisel viisil nagu seadus seda näeb ette, teatanud sellest töölisnõukogule. Meister Bergmanni käitumine ja ähvardamine vallandamise puhul tekitas rahulolematust käitises ja töö kangruosakonnas jäeti seisma. Töölised nõudsid meister Bergmanni vallandamist. Hiljem vallandati 140 kangrut in corpore. Konflikt on lahendamatu.

Pärnu saeveskitöölised alustasid palkade tõstmise nõude kolmes saeveskis peaaegu ühel ajal. Lennuki saeveski töölised saavutasid tööandjaga läbirääkimistel kokkuleppe, mille järgi tööliste palgad tõusid 20%. Schmidt ja Fröhlingi töölised lepitusmenetlusel ei saavutanud kokkulepet ja komisjon tegi sundotsuselise ettepaneku, mille järgi mõlemas saeveskis palgad tõusevad ühtlaselt järgmiselt: naistöölistel seniselt 14—15 s. tunnis 18 sendini ja meestöölistel 20—35 sendilt 25—38 sendini, s. o. tõus 3—7 senti tunnis. Tükitöölistele komisjon ei määranud kindlat protsenti.

Eestoodud töövõitluste reas on veel mär-

kida seda, et ühelgi juhtumil ei antud tööliste streigivabadust. Komisjoni lepitusmenetlus ei annud ühelgi juhtumil tulemusi ja hiljem komisjoni poolt vastuvõetud sundotsuste ettepanekud sotsiaalministrile ei leidnud ühelgi juhtumil tööliste poolt vastuvõtmist, peale „Narva Tekstiili“, nii et neis töötülides on tegemist kõigil juhtumil sundotsustega. Komisjoni otsused näivadki kujunevat enamikus sundotsusiks. Lepitusmenetlusel oleks siis enam eeldusi vabatahtliku kokkuleppe saavutamiseks, kui komisjonis esineksid ametiühingud, kui sõltumatud tööliste majanduslike huvide kaitsjad. Senise praktika kohaselt aga komisjon ei tunnusta ametiühinguid tööliste täievolilisiks esindajaiks, väljaarvatud üks juhtum — meremeeste töötüli, kus Eesti Meremeeste Ühing esines töötüli algatajana ja tööliste täieõigusliku volinikuna komisjonis.

Töötülide lahendamise seaduse § 3. II lõike järgi „tööliste esindajaiks loetakse töölisnõukogu liikmed ja töölisvanemad eriliselt volitamata. Käitistes, kus puudub töölisvanem, valib oma esindajad tööliste üldkoosolek.“

Seadus on tõstnud töölisvanema erilisel välja, kuid on jätnud töölistele veel võimaluse valida eriliselt volitatud esindajaid. Eriliselt volitatud esindajaiks võivad olla füüsilised või juriidilised isikud — s. o. ametiühingud. Vahet teha füüsiliste ja juriidiliste isikute vahel pole põhjust. Pealegi võivad ametiühingute esindajad esineda sõltumata tööandjast, sest seniste kogemuste järgi tööandjad püüavad agaramaid töölisi vallandada palgaliikumiste puhul.

Seaduse seletuskirja § 2 ja § 3 III lõik

rõhutab, et „seadus loeb ilma eriliste volitusteta tööliste esindajateks töölisnõukogu liikmeid või töölisvanemaid. Puuduvad need käitises, või ei soovi töölistel neid näha oma esindajana töötüli puhul, siis tuleb esindajad valida tööliste üldkoosolekul.“

Komisjoni seadusetõlgitsemine muudab seaduse rakendamatuks. Näiteks: nahatööstuses tekib töötüli, kuna aga ametiühingu esindajaid ei tunnustata, ja neil pole komisjoni arvates töötüli algatamise õigust, siis oleks Tallinnas üks üle 200 iseseisva töötüli. Töötüli ülemaailises ulatuses väiketööstuses kui ka kesktööstuses muutuks praktiliselt lahendamatuks, teiseks pole ametiühingute poolt algatatud töövõitlused juriidiliselt komisjoni kompetentsi kuuluvad, sest puudub tööliste esindus, mida komisjon tunnustab. Töötüli tunnuseks on seaduse järgi kolm elementi: tööliste esindajad, töötülist teatamine ja streigi ähvardus. Kui üks tunnus puudub, pole töötüli. Tegelikult on töötüli olemas. Tööliste esindajate puudumine paneb komisjoni töö ummikusse. Kollektiivlepingute sõlmimine on võimalik ainult ametiühinguga. Ühe käitise lepinguid, mille kontrahendiks on töölisnõukogu, võib komisjon arutada, kuid selle täitmiseks pole garantiid, sest ametiühing pole seotud töölisnõukogu poolt sõlmitud lepingutega. Senises praksises pole komisjon käitislepingut katsunud sõlmida, vaid tööliste sellekohane ettepanek „Rauaniidi“ ja Pärnu saeveski tööliste puhul jäeti kõrvale ja komisjon tegi tavalise sundotsuse. Komisjoni sellased seisukohad põhjustavadki peamiselt sundotsusi, sest vabu kollektiivlepinguid ei saa sõlmida ilma ametiühinguteta.

Riigikohtu seletus haiguskindlustuse õiguse ulatuse kohta.

Riigikohtu administratiiv-osakond arutas 29. mail s. a. A.-S. Rauaniidi kaebust 1. jsk. tööinspektori kinnitamisameti otsusele 4. nov. 1935. a., milline otsus on kinnitatud kindlustusnõukogus I osakonna otsusega 7. märtsist s. a. F. Lerenmanni ja J. Frank'i haigekassa alla arvamise asjus. Nimetatud otsuse tühistamist taoteldi Rauaniidi voliniku poolt põhjusel, et Lerenmann ja Frank kui ettevõtte juhatajad ja juhatuse liikmed ei olevat töövõtjad:

Riigikohus oma otsuse motiivides, mis evivad põhimõttelist tähendust, toonitab järgmist:

TTS § 261 järgi sarnanevad TTS kolmanda peatüki määrustes ettenähtud juhtumil ettevõtete teenijad töölistele ja kindlustusnõukogu II osakonna 22. detsembril 1934. a. määruse § 1 märkus (RT. 3 — 1935. a.), mille järele selle määruse käsitelisel „sarnastuvad käitise või ettevõtte ametnikud ja teenijad töölistele, kaasa arvatud käitise või ettevõtte juhataja“ ei sisalda eneses mingisugust uut normi või laiendavat TTS § 261 tõl-

gendamist, vaid kordab § 261 mõtet. TTS §§ 260 ja 261 järele kuuluvad haigekassa kinnitamisele TTS § 257 ettenähtud käitise nii töölised kui ka teenijad või ametnikud, kui nad on aga palgatud mõnesuguse ameti või töö peale ettevõttes, mis ei ole juhuslikud. Aktiivselt juhatuse liikmeid, kes seltsi peakoosoleku poolt valitud juhatusse, ei saa pidada TTS §§ 260 ja 261 mõttes seltsi ettevõtte palgatud töölisteks või teenijateks, sest nemad ei seisa seltsiga palgalepingulises vahekorras, missugune asjaolu on mõeldud ettevõtte tööliste ja teenijate haigekassa alla arvamisel. Juhatuse liikmed võivad iseenesest olla ka juhatuse liikmetena ettevõtte juhatajateks, eriti TTS § 90-as ettenähtud ettevõtte vastutavaks juhatajaks, ilma et nad astuksid sellejuures veel palgalepingulisse vahekorras seltsiga. Juhatuse liikmete tasu on muidugi ka juhatuse liikme kohustuste määrast, ja kui üksikute juhatuse liikmete kohustused on isesugused, siis ei tarvitse ka nende tasu ühesugune olla. Nii ei saa veel üksipäinis sellest

asjaolust, et keegi juhatusse liige on ettevõtte juhataja ja saab suuremat palka kui mõni teine juhatusse liige, järeldada, et see juhatusse liige seisab just palgalepingulises vahekorras seltsiga. Juhatusse liige, nagu eelpool juba tähendatud, võib ettevõtte juhatajaks olla ka juhatusse liikmena, kui selleks ei tee takistusi seltsi põhikiri või kui see ei ole põhikiri kohaselt otsustatud teisiti seltsi peakoosoleku või juhatusse poolt.

Käesoleva asja algoimetuses ei ole mingisuguseid andmeid, et järeldada, et aktsiaseltsi peakoosoleku poolt juhatusse valitud F. Lerenmann oleks tegelikult seisnud veel erilises palgalepingulises vahekorras aktsiaseltsiga või et teda peaks selleks lugema seltsi põhikirja kohaselt.

Juhatusse liikme kandidaat seni, kui tema ei ole astunud juhatusse mõne väljalangenud juhatusse liikme asemele, või kuidas see vastava seltsi põhikirjas ette nähtub, ei oma juhatusse liikme õigusi ja kohustusi, ja kui tema, olles juhatusse liikme kandidaadiks, täidab seltsi ettevõttes mõningaid kohustusi, mis ei kanna juhuslikku iseloomu, ja saab selle eest tasu, siis tuleb teda TTS §§ 260, 261 põhjal lugeda harilikuks ettevõtte palgatud tööliseks või teenijaks, keda tuleb arvata ka haigekassa alla. Nii tuleb ka J. Franki ajal, millal tema on juhatusse liikme kandidaadina olnud ettevõtte juhatajaks ja selle eest palka saanud, lugeda seaduse järele kuulunuks haigekassa alla, kuna aga ajal, millal tema asendas mõnd juhatusse liiget ja oli ettevõtte vastutavaks juhatajaks juhatusse liikme kohustes, tema haigekassa alla ei kuulunud.

TTS §§ 320 ja 323 kohaselt maksab ette-

võtte palgaliste tööliste ja teenijate haigekassa liikmete maksud ja juuremaksud haigekassale ettevõtte haldaja ja TTS § 324 järele arvatakse liikmemaksud ettevõtte haldaja poolt palgast maha palga maksmisel ja saadetakse ühe nädala jooksul haigekassasse, mis ajaks tasutakse haigekassale ka juuremaksud ettevõtte poolt. TTS § 324 põhjal nõutakse tähtajal õiendamata jäetud haigekassamaksud ja juuremaksud ettevõtte haldajalt sisse tööinspektsiooni korraldusel ja õiendamata maksed võib sisse nõuda viieaastasel tähtajal. TTS-es ei ole üldse ette nähtud, et tähtajal tasumata jäetud haigekassa maksed või juuremaksed ei võiks teatavalt põhjusil hiljem enam sisse nõuda, vaid näeb üldiselt ette kõikide tasumata jäänud maksude tagantjärele sissenõudmise viieaastasel tähtajal. Nii ei saa kaebaja vastuväidet tagantjärele maksude sissenõudmise kohta selle ebaõigluse pärast kaaluvateks pidada. Ettetoodud põhjustel, administratiivkohtu korra §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus otsustas kindlustusnõukogu I osakonna otsus 6. märtsist 1936. a. tühistada ja asi kindlustusnõukogu I osakonnale uueks otsustamiseks saata.

Nagu toodud Riigikohtu otsusest nähtub, on Riigikohus üldjoonis asunud samadele seisukohtadele, mida avaldasime käesoleva ajakirja eelnevas numbris. Riigikohus leiab, et haiguskindlustus ulatub kõigile töölisile ja teenijaile, s. o. kõigile töövõtjaile, kui nad töötavad palgalepingu alusel. Haiguskindlustusele alluvad ka kõik n.-n. juhtivad teenijad, ametnikud ja juhatusse liikmed, palgalepingu eeldusel. J. R.

Suurima ühishaigekassa peakoosolekult.

Tallinna ühise haigekassa peakoosolek oli laup., 4. juulil, kl. 6 õht. Koos oli ligi 400 volinikku. Juhatajaks valiti L. Johanson, abiks A. Pirson.

Esimeseks vaidlusesemeks oli

kassateenijate palgaküsimus,

mis TUH peakoosolekuil kummitab päevakorras korduvalt. Ei ole seni suudetud seda küsimust nii otsustada, et saaks rahu majja. Haigekassa juhatused ei ole julgenud siin mingit kaalutud ega kindlat seisukohta võtta, vaid on järjest esitanud kassateenijate palveid peakoosolekule. Ka seekord oli küsimus arutusel mitte eelarves korras, mitte ka ühenduses krediidi nõudmisega ega ka mitte päevakorra eripunktina, vaid kassaosaliste kaebuste ja palvete hulgas järgmiselt: Haigekassa teenijaskond (välja arvatud arstid) pöördus ühise palvekirjaga juhatusse poole, paludes esitada see peakoosolekule. Palutakse kõrgendada palka: neile, kelle palk kuni 50 kr. incl. — 30% ja neile, kelle palk üle 50 kr. — 20%.

Haigekassa kantsleis on 8 teenijat, kelle palk on 30 kr. kuus. Kokku on kantsleis umbes 30, üldse aga kõigis asutis kokku umbes 250 teenijat. Sellega on TUH võrdlemisi suur käitis.

Palga kõrgendamise vastu võitles rida volinikke, R. Jouluga eesotsas. Üldine palgakõrgendus kukkuski läbi. Vastu võeti ettepanek, mille järe-

le töstetakse palka: neile, kes saavad kuni 30 kr. kuus — 30%, 30—40 kr. — 25%, 40—50 kr. — 15%, 50—60 kr. — 10%, 60—75 kr. — 5%.

Juhatusse ettepanek oli, et peakoosolek annaks juhatussele võimaluse tarviduse korral oma äranägemise järgi palku tõsta. See ettepanek ei leidnud enamuse pooldamist, kuigi eelarves lubatud krediitide piires peaks teenijate palkade määramine olema juhatusse ülesandeks.

Seisukohad, mis palgakõrgenduse vastu ette toodi, ei ole õiged. Ei ütelda, et haigekassa ei suuda enam maksa, ei ütelda, et mitte, et enam pole tarvis, vaid asutakse seisukohal, et kui on inimesi, kes on sunnitud vähema palgaga teenima, siis tuleb seda ka kasutada. Uhel eelmisel koosolekul mindi isegi niikaugele, et mõnelt poolt soovitati palgata „praktikante“ pidada, see on — hakata häda, vaesuse ja tööpuuduse all kannatajaid noori koolist tulnud tüdrukuid ja poisse ekspluateerima. Säärased vaated ei ole terved ega sobi tööliste poolt esiletõstetud volinikele. Töölised peaksid käitistes, mis on nende valdamisel, maksma teenijaile õiglast ja eluüldpidamise tarvetega põhjendatud töötasu. Või kuidas see sobib, kui töölised nõuavad palga alamääraks 90—100 kr. kuus, täiesti õigesti põhjendades seda kaalooriate miinimumiga, elumaksumusega, elutarvetega jne., kuid ise maksavad neile teenijaile, kelle palgad on nende otsustada, 30 kr. kuus? Selle-

juures veel mõni mees ironiseerib ilgelt: ega haigekassa teenijail ole kaht kõhtu!

See, et tööliste eneste palgad on liiga madalad ega vasta sageli elatismiinumumile, ei anna mingit alust ega õigust nende madalate palkade möödupuuks tarvitamiseks.

Haigekassa põhikirja muutmine

kutsus esile pikki vaidlusi. Juhatus põhjendab põhikirja muutmist järgmiselt:

Kassaliikmete arvu järjekindla suurenemisega on haigekassa volinike arv, praeguse volinike valimise korra juures, kus volinikke valitakse iga 50 kassaliikme kohta üks, tõusnud niivõrd suureks, et on raske leida ruumi, kus saab volinike peakoosoleku pidada. Praegu on kassaliikmete arv ümarguselt 27.000 ja sellele arvule vastav volinike hulk praeguse põhikirja alusel üle 500. Samuti on raskendatud ka küsimuste arutamine nii suure volikogus. Ühtlasi peetakse tarviliseks, et haigekassa juhatus ja volikogu oleksid pikaajalised, sest iga-aastane volinike ümbervalimine nõuab suurt tööd, ja veel tähtsam on see, et iga-aastase ümbervalimise tõttu on volinike ja juhatuse koosseis väga vahelduv ja volinike ja ka juhatuse liikmete asemele, kes juba haigekassa tegevusega on tuttavad ja sellesse süvenenud, valitakse järgmisel aastal uued, võib-olla isegi need, kes varem haigekassa tegevusest on eemal seisnud ja kes sellega siis alles tutvuma hakkavad.

Ka näeb praegune põhikirja ette, et volinike valimisel valitakse iga 50 kassaliikme kohta üks volinik, kui aga kassaliikmete ülejääk käitises oli kuni 49, läks see kaduma. Nii sündis see igas käitises, kus olid iseseisvad valimised, kuna aga grupis valimisel, näiteks väikekäitistes, läks kaduma ainult üks ülejääk. Seega oli väikekäitistel, kes valisid ühises grupis, suhteliselt rohkem volinikke kui neil käitistel, kes valisid iseseisvalt.

Samuti näeb praegune põhikirja ette, et voliniku õigused on alal ainult seni, kuni ta töötab selles ettevõttes või valimise grupis, kus teda volinikuks valiti. Seetõttu need volinikud, kes on valitud näiteks A.-S. „Luther“ või „Tselluloosi“ vabrikust, ühest teise üle minnes kaotavad voliniku õigused, kuna aga väikekäitised, kes valivad ühises grupis, võivad samas grupis töökohta vahetada, ilma et nad volinike õigusi kaotavad. Suurte käitiste seisukohalt vaadatuna ei ole see õiglane, et ühtedel volinikest on töökohta vahetamise vabadus, teistel seda aga ei ole.

Kõike eeltoodud arvesse võttes paneb juhatus ette teha põhikirjas järgmised sisulised muudatused:

Volinikke valitakse iga 100 haigekassa liikme kohta üks.

Ettevõtte, kus töötab 100 või rohkem haigekassa liiget, valivad iseseisvalt, kuna need ettevõtte, kus on alla 100 haigekassa liikme, valivad ühiselt või haigekassa juhatuse poolt kindlaksmääratud gruppide või rajoonide järgi.

Kui ülejääk iseseisvalt valivas ettevõttes või valimisgrupis on 50 või rohkem, siis annab see ühe voliniku juure.

Volinikud valitakse kaheks aastaks ja se-

ni, kui nad on haigekassa liikmed, jäävad nende volitused kuni uute valimiseni alale.

Kui volinike arv selle tõttu, et mõned neist enne volituse lõppu haigekassa liikmete hulgast välja langevad või tagasi astuvad, väheneb enam kui poole võrra esialgselt arvust, siis toimetatakse ülejäänud aja kohta täiendavad valimised.

Juhatusel liikmed valitakse kaheks aastaks.

Esimesel aastal käesoleva põhikirja alusel valitud juhatusel langeb liisu läbi välja viis (5) liiget, järgmistel aastatel vanuse järgi kas viis (5) või kuus (6) liiget.

Väljalangenud võib uuesti tagasi valida. Juhatusliikmete asetäitjad valitakse igal aastal ümber.

Valitud juhatusliikmed või nende asetäitjad täidavad oma kohuseid kuni uute valimiseni.

Peale eelnimetatud sisuliste muudatuste las- kis juhatus põhikirja keeleliselt läbi vaadata, kusjuures on tehtud ka redaktsioonilisi ja praeguse seadusega vastolus olevate üksikute paragraafide parandusi.

Põhikirja muutmise küsimus oli arutusel peakoosolekul 29. märtsil s. a., kus see järgmise koosolekuni edasi lükkati selleks, et volinikel oleks võimalus tutvuda põhikirjas tehtud paranduste ja muudatustega.

Neist juhatuse seisukohtadest ei näi see õige olevat, kui volinike volitused kestavad edasi ka siis, kui nad lahkuvad sellest ettevõtte, kus nad volituse said. Ettevõtte lahkudes peaksid ka volitused lõppema.

Põhikirja muutmine ei saanud tarvilist enamust, seega lükkati see tagasi. Samuti otsustati ka eitavalt

kinnisvara omandamise küsimus,

mis on olnud arutusel kahel eelmisel peakoosolekul, kus kinnisvara omandamine tunnistati tarviliseks ja selle küsimuse lahendamiseks moodustati komisjon, kes koos juhatusega vastava objekti välja otsib, läbiraakimisi peab krundi omanikega ja samuti selgitab ka laenusamise võimalusi. Kohase krundi leidmine ei ole kerge. Esiteks peab see asuma kesklinna ümbruses ja võimalikult ka niisuguses kohas, kus apteek saab edukalt tegutseda. Kruntidele, mis komisjon soovivaks pidas, ei lubatud tuua apteeki, sest et nende asukoht olevat väga ligidal mõnele teisele apteegile. Nii on tulnud ikka jälle otsida uusi krunte ja selgitada nende omandamisega seoses olevaid küsimusi.

Nagu haigekassa esimees koosolekule teatas, olevat leitud sobiv krunt. Palutud sinna apteegi üleviimiseks luba. Sotsiaalministeerium annudki loa — kirjalikult. Veidi hiljem kutsutud esimees ja asjaajaja sotsiaalministri juure ja võetud luba tagasi. Selgub, et vahepeal on rohuteadlaste koda astunud samme selleks, et haigekassale selles kohas apteegi luba ei antaks. Ka teistes kohtades, kus krundid saadaval, ei lubata apteeki viia.

Kõneldes farmatseutilise inspektoriga teatud sealt poolt, et

loobugu haigekassa vabamüügiapteegist

ja ta saab „haigekassa apteegi“ loa igale poole.

Koosolekul toonitati, et see ei ole õiglane, kui haigekassa apteegile tehakse eraapteekide huvides raskusi.

Tallinna haigekassas on kindlustatud 27.000 töolist, kellele arstiabi korraldamine praeguste palkade ja tervishoiu tingimuste juures 2% maksuga on raske: tuleb lisa võtta kassaosaliste toetussummadest. Apteek on kassale ravi otstarbekaks korraldamiseks tarviline. 27.000 tööliste ja nende perekondade huvid peaksid siiski üles kaaluma ühe eraapteegi omaniku huvid, mida sellega tahetakse kindlustada, et tema apteegi lähedusse ei lasta tööliste ühisapteeki üle viia. Suure rahvahulga tervishoidlike huvide ees peaksid küll üksikute eraomanike huvid taganema.

Juhatus tegi ettepaneku, et omandataks S.-Roosikrantsi tänaval 2 krunti: üks hinnaga 80.000 kr., teine 30.000 kr.

Ettepanek ei saanud tarvilist enamust ja likuti tagasi, küsimust tuleb juhatusel veel kaaluda.

Haigekassa tegevusse puutuvate küsimuste all avaldati soovi, et analüüsi tehtaks ka õhtu-poolikul, Kopli ambulantsis võtaks vastu ka naistehaiguste arst, ambulantsides sabad kaotataks jne.

Kassa 1935. a. aruanne kinnitati.

Juhatuse valimine

osutus niikaks päevakorrapunktiiks. Seati üles 11 kohale 53 kandidaati. Juhatuse valimiseks olid propageerinud trükitult oma kandidaate kolm gruppi, kõigepealt osa Tallinna ametiühinguid ja töölisvanemaid.

Sellele lisaks oli „grupp volinikke“ esitanud neaegu analoogilise nimekirja, kuid juba kabjahoobiga ametiühinguile, üteldes: „Juba aastaid serveerivad Tallinna ametiühingud T. Ü. H. volinike kogule endi poolt haigekassa juhatusse ja revisjonikomisjoni isikuid, kes ei seisa haigekassa juhtimise juures vajaliku autoriteedi ja teadmiste kõrgusel, rääkimata nende vastutustunde puudusest, mida on mitmed varasemad volinike kogu koosolekud kinni naelutanud.“

See seletus ei ole muidugi õige. Seda inetum on aga asi, et selles nimekirjas, mida nüüd niiviisi, ametiühingute kandidaate alahinnates, propageeriti, oli juhatusse liikmete kandidaatideks kuus isikut ametiühingute nimekirjast, kuna 5 kandidaati oli asendatud endiste vapsidega ja n.-n. Jõulu-grupi inimestega, kelle autoriteedi, teadmiste kõrguse ja vastutustunde kohta ei ole volinikel seni mingeid andmeid, välja arvatud see osa, kes peakoosolekul sõna on võtnud. Kuid need sõnavõttud ei õigusta nende isikute esiplaanile nihutamist ja juhatusse valimist. Nagu selgus, oli osa ametiühingu nimekirja kandidaatide läbiminekuis tehtud kokkuleppeid teiste gruppidega, ühtlasi ka vastastikuse toetuse alusel kindlustades läbiminek R. Jõulu-le, kellega eesotsas esines kolmas nimekirja.

Juhatusse valiti kutseühingute vastasest „haigekassa volinike“ nimekirjast J. Karask, A. Kull, Edg. Petree, R. Kopelman, H. Aus-

mees ja A. Mäkk, kes olid ühtlasi ka kutseühinglaste nimekirjas; kutseühinglaste nimekirjast valiti J. Kruusimägi, A. Leinberg, A. Pirson ja H. Karu, kuna kolmandast nimekirjast pääsis juhatusse sõaraste kombinatsioonide tulemusena R. Jõulu, keda soovitas mingi „Sotsiaal Kindlustuse Arendamise Ühing“, kelle tegevusest meil pole võimalik küll midagi tuua, mis näitaks, et tegeldakse sotsiaalkindlustuse arenguga.

Niisama iseloomulikke kokkuleppeid oli tehtud varemate aastate eeskujul ka revisjonikomisjoni liikmete valimiseks. Revisjonikomisjon peab T. Ü. Haigekassas enam koosolekuid kui juhatus: kaks koosolekut nädalas, sellele lisaks revisjonid asutustes jne.

Siin valiti 4 liiget, kes esinesid Tallinna ametiühingute ja töölisvanemate nimekirjas, ühtlasi ka ametiühingute vastaste nimekirjas, neile lisaks üks liige — ametiühingute nimekirjast.

Nimekirjas, mille sissejuhatuses tehakse maha ametiühingute kandidaate, olid: koosoleku juhataja J. Karask ja J. Rinksmann (jäi vähemusse); kinnjatoimetajaks O. Ruus, A. Karoll (jäi vähemusse), A. Kirp, A. Aaben, E. Petree (olid ka ametiühingute nimekirjas); juhatusse: E. Kulm, O. Ruus, J. Kreek, A. Kikerpill, A. Karoll ja J. Karask, A. Kull, E. Petree, R. Kopelman, H. Ausmees ja A. Mäkk (olid ka ametiühingute nimekirjas); revisjonikomisjoni: M. Luik, A. Siiberg, A. Kirp, A. Schönborg (olid ka ametiühingute nimekirjas) ja K. Kopp.

Kandideerimist kutseühingute ja ühtlasi nende vastaste nimekirjas ei saa seletada muuga kui põhimõtete lagedusega, ametiühingulise distsiplini lodevusega ja kõigi võimaluste kasutamisega enda upitamise huvides.

Uues juhatuses on endisi juhatusse liikmeid 5, uusi 6. Et uus juhatus oleks senisest oma isikliku koosseisu poolest tugevam, seda tuleb alles tegevusega tõendada.

Juhatusse liikmete taktika.

Volinike (Kopelman, Kreek) poolt naelutati kinni juhatusse liikme R. Jõulu talitusviis, kes juhatusse koosolekute asemel tarvitab peakoosolekut selleks, et esineda oma eriseisukohtadega. Palkade, põhikirja, majaostu jne. küsimustes esines ta ikka nii, nagu ei kuulukski ta juhatusse. Küsiti, mispärast ta ei kannu oma seisukohti juhatusse ette.

Üldse peab ütleva, et Tallinna ühise Haigekassa egiptuse nuhtluseks on üksikud isikud, kes esinevad demagoogiliselt ja takistavad asjalikku tööd, püüdes igasuguse hinnaga, kas või läbi vedela ja paksu, pääseda juhatusse.

Juhatusse koosolekuid peab TÜH nädalas vähimalt kaks, peale selle teostavad juhatusse liikmed mõningaid teisi tasulisi ülesandeid (haigete kontroll, asutuste hooldamine jne.), nii et juhatusse valimisel etendavad osa ka ainelised huvid.

Koosoleku kord.

TÜH hiilgab oma koosolekute pikkusega. Seekord kestis koosolek kella 6 õhtul kuni kella 5-ni homm., kokku 11 tundi. See oli aga

üks lühemaid, vahest ei suudeta 5—6-punktilist päevakorda ühe päevagagi läbi. TÜH volinike koosolekud on ikka olnud kaunis rahutud, seekord oli see, välja arvatud vahest kümme minutit, päris rahulik. Katsed korra riikluda nurjusid.

Koosoleku algul püüdsid mõned vapsid ja „arenglased“ vahele hüüda, käratseda, kuid jäid peagi vaikseks, kui neid kutsuti korrale. Haigekassa peakoosolekud on kinnised, neist võivad võtta osa ainult volinikud, siis veel juhatuse, revisjonikomisjoni ja peakoosoleku poolt kutsutud asjatundjad (ametnikud, arstid jne.), kelle koosolekust osavõtt osutub tarviliseks. Kõrvaliste isikute peakoosolekust osavõtt võib saada otsuste tühistamise põhjuseks. Seepärast peaks peakoosolekuil ustel teostatama kontrolli, et võõrad ei pääseks sisse. Need, kes tahavad leida otsuste tühistamise põhjust, võivad isegi võõraid poetada koosolekule.

TÜH haigekassa peakoosolekule tungis keegi Andrei Saarmann, elukoht Vene-Balti teh. 118—6, ja püüdis seal korra riikluda. Ta viidi politsei poolt jaoskonda ja võetakse peakoosolekult üldise korra ja rahu riikumise eest vastutusele. Ta ei olnud volinik, nagu kirjutab ebaõigesti „Vaba Maa“, kes püüab koosolekule anda kärarikku-se ilmet.

R. Jõulu tegi ka katset kõrvaliste isikute koosolekule laskmiseks. Ta hüüdis kohalt: „Koosolekul on ka võõraid!“ Kui juhataja küsis, et kes, siis jättis ta vastuse võlgu.

R. Jõulu tegi ettepaneku, et ajakirjanikel lubataks koosolekust võtta osa. Juhataja L. Johanson teatas, et ta ei pane seda ettepanekut hääletusele, sest seaduse järgi ei ole ajakirjanike kui kõrvaliste isikute osavõtt lubatud. R. Jõulu nõudis kirjalikult, et protokollitaks ajakirjanike koosolekule laskmise keeld jne. Juhataja seda ei teinud, sest peakoosolekust kirjutatakse vaid otsuste protokoll, kui aga igaüks hakkab seda täiendama oma kirjatöödega, siis saab protokollist literatuur, mida asjalikuks tööks ei ole tarvis.

Kes need „ajakirjanikud“ olid, kes R. Jõulu kaudu koosolekule pääsmist hankisid, jäi saladuseks. Kas ka see isik, kes viidi välja, oli „ajakirjanik“, või mis ta kutse oli, ei tea.

Kuidas aga „ajakirjanikud“ kirjeldavad peakoosolekut, seda näeme „Vabas Maas“ nr. 149, pealkirja all „Haigekassa parlamendi kärarikas koosolek“. Muidugi üle kolme veeru

ja suure pealkirjaga. Mingit erilist kärarikkust ei olnud. Selles kirjutuses ei oli õige, et juhataja, L. Johanson, kõnetooli ilmumine kutsunud esile kisa ja protesti. Kui ülalmainitud ebakaines olekus isik viidi välja, jäi koosolek kohe päris vaikseks. Et koosolekule tunginud kõrvalise isiku vahest korrarikkumist Eesti ajaleht võib kasutada protestina koosoleku juhataja vastu, seda näeme „Vabast Maast“, kes selleks, et asja teha veel tõsisemaks, teeb sellest „kannatajast“ voliniku.

Ei ole õige ka „Vaba Maa“ kirjutus, nagu oleksid juhatuse valimised sündinud suure kära saatel. Ei olnud mingit kära: kandidaadid loeti ette, anti sedelid ja toodi sedelid valimiskastidesse, misjuures, nagu harilikult, tekkisid sabad. Valimiste ajal koosolek üldse ei jatkanud tööd, kus ta siis sai teha kära? Kui inimesed omavahel tol ajal ajasid juttu, siis polnud selle keelmiseks mingit põhjust.

„Vaba Maa“ leiab ka, et „koosoleku juhatajale Johansonile heidetakse ette, et ta „oma mehi“ „nihutavat nimekirjas ettepoole“. Ka see pole õige. Sest koosoleku juhataja üldse ei koostanud ega seadnud nimekirju, vaid seda tegi sekretariaat, nagu ikka, Sekretariaadile esitati kandidaadid kirjalikult, üks sekretäridest kandis nimekirja ette ja kirjutas tahvlile. Mingit etteheidet polnud, kuid „ajakirjanik“ muudkui kirjutab.

Üldiselt oli koosolek rahulik. Ta oleks võinud olla lühem, kui mõned volinikud ei armastaks korduvalt ja pikalt kõnelda. Koosolek kõnelejate kõneajaga ei piiranud.

Et juhatuse seisukohad kinnisvara omandamise, põhikinja muutmise ja palkade asjus ei saanud enamust, seda tuleb kirjutada juhatuse nõrkuse arvele. Juhatuse liikmed on passiivsed ega taha kaitsta juhatuse seisukohti. Mõni juhatuse liikmeist otsib populaarsust oma eriseisukohtadega ja demagoogiaga.

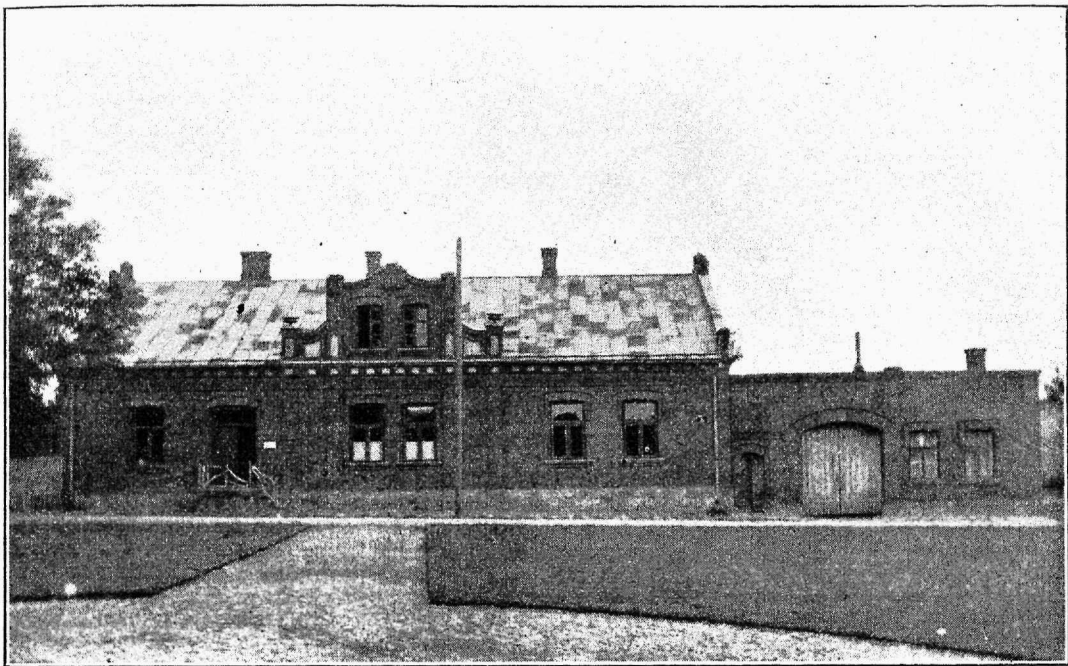
R. Jõulu ebaõigeid väiteid pidi õiendama asjaajaja, kes allub samale juhatusele, kus on liikmeks ka R. Jõulu. Kassateenija ja juhatuse liikme vahel tekkis siis ka poleemika. Siin oleksid pidanud ka teised juhatuse liikmed võtma sõna, aga mitte jätma seda teenija kohuseks.

Tallinna Ühise Haigekassa juhatuse liikmed peaksid oma ühiselt kaalutud ja vastu võetud seisukohti ka peakoosolekul kaitsma ja põhjendama, siis leiavad nad ka siin pooldamist.

Viljandi Ühishaigekassa omandas kinnisvarad.

1933. a. töötas Viljandi Ühishaigekassa võrdlemisi heade tagajärgedega ja jättis aasta lõpuks üle kaunis keskmise summa. Sellest oletati, et ka järgnevail aastail suudetakse tegeleda edukalt ja haigekassa võiks mõtelda endale kinnisvara muretsemisele, liiati, kus haigekassal sellest ajast, kui ravimine ei olnud veel haigekassa käes, oli kogutud ligi 20.000-krooniline tagavarakapital. Need lootused ei petnud ja Viljandi Ühishaigekassa võis eduka tegevuse tagajärjel oma reserve aastate

jooksul täiendada. Leiti, et otstarbeka tegevuse tagatise üheks teguriks ja eelduseks on oma maja, kuhu saaks paigutada oma asutused, kusjuures oleksid ühtlasi kindlustatud ka kassa rahalised reservid võimalike rahavääringute muutumiste vastu. Nii võttiski haigekassa peakoosolek 16. sept. 1935. a. vastu otsuse, et haigekassale tuleb muretseda oma maja. Selle otsuse täitmine aga viibis, kuna kaaluti, kas on otstarbekam osta või ehitada otse uus maja. Nüüd käesoleva aasta 15.

Viljandi ühishaigekassa kinnisvarad Viljandis, Eha tän. 4.

märtsil tõsteti uuesti sama küsimus akuutselt päevakorrale, kuna kindlustusameti poolt oli saadud vastavalt põhikirja nõudeile maja ostuks eelluba. Otsustati anda juhatusel täieline volitus kinnisvarade ostmiseks, kuna uue ehitamisest loobuti kartusel, et see võiks minna liiga kalliks. Juhatusel maja ostmisel abiks volitati veel rev.-komisjon terves koosseisus ja valiti volinike hulgast 4-liikmeline majaostu komisjon.

Need selleks volitatud isikud algasidki otsekohe sobiva kinnisvara otsimist ja jäid peatuma mitmest pakutud majast Viljandis Eha tän. asetsevate H. Rieti kinnisvarade juure. Teistest loobuti mitmesuguseil põhjusil: mõned ei vastanud hinnalt haigekassa ostujõule, mõni oli ilma krundita, s. t. oli ainult niipalju maad kui maja all, kolmandad olid puust ja liiga vanad. Pakutud H. Rieti majad aga rahuldasiid haigekassa nõudeid, s. t. on käidavas kohas, telliskivist ja haigekassale hinnalt kättesaadavad, kuna neist nõuti lõplikult 15.400 kr. Enne kui sõlmiti vastav ostuleping, vaadati maja täieliselt järele, kusjuures asjatundjaks oli Viljandi linna insener V. Toompark. Tema arvamise järgi võis neid maju selle hinnaga osta, kuna tema poolt koostatud akti ja mõõtmise järgi tuli majade ja krundi materjaalseks väärtuseks arvata kr. 27.609,88, kusjuures hindamine sündis õige tagasihoidlikult. Kinnisvara tulu ja sissetuleku väärtuseks võttis insener aastas bruttotulu kõigi korterite ja paikade väljauurimisest ca 976 kr. Maha arvates kuludeks 20%, oleks nettotulu kr. 881, seega kinnisvara sissetuleku väärtus 6%-ga kapitaliseeritult ca 13.017 kr. Kinnisvara realiseerimise väärtuseks praeguse konjunktuuri juures võttis asjatundja umbkaudu kuni

kr. 17.000, missugune hind on muutuv, sõltudes rahakursist jne.

Omandatud majad asetsevad, nagu eelpool nimetatud, Viljandis käidavas kohas ja on heas seisukorras. Ka vastavad nad ses mõttes täiesti haigekassa nõudeile, et neis ei tule teostada kapitaalümberehitusi, vaid ainult jooksvaid remonte, ühe kloseti ehitamist ja katuse värvimist. Neid kulusid arvatakse tõusvat kõige enam remontide teostamisel kuni kr. 1000.—. Ostetud majade juure kuulub suur viljapuuad ja õu. Üldse on krundi suurus 447 ruutsülda ja 27 ruutjalga või 2037,25 ruutmeetrit. Suuremas majas asub 1 elukorter 2 toa ja köögiga, põrandapinnaga 149,2 m². Katusekorral on kaks ühetoalist korterit, p.-p. à 25,3 m². Teises elumajas on kaks ühetoalist korterit, p.-p. 22 m² ja 17,3 m². Sama katuse all on ka telliskivist kõrvalruumid, nagu: pesuköök, autogaraaž ja hobusetall. Majades on elektri- ja veevarustus ning ahjuküte.

Ostetud majade ühte 5-toalist korterisse paigutatakse haigekassa bürood (2 tuba), ambulatoorium ja 4. jsk. tööinspektori vastuvõturuum. Saal jääb aga haigekassa peakoosolekute tarvis, seda võib tasu eest üürida välja ka teistele organisatsioonidele koosolekuks. Ooteruum on kõigile ühine. Kahetoaline elukorter alumisel ja 2 ühetoalist korterit maja teisel korral üüritakse välja. Samuti üüritakse välja teises majas olev ühetoaline elukorter, hobusetall ja autokuur, kuna teine ühetoaline korter jääb kojamehele maksuta kasutamiseks. Pealeselle renditakse välja ka õunaaed või pakutakse aiasaak välja sügisel. Kalkulatsioonide järgi tuleks majade sissetulekuks aastas

arvata ümarguselt kr. 1000.—, millest läheks kuludeks järgmiselt: ostuhinna ja kinnistuskulude ning remondikulude kapitaliseerimine 3%-ga aastas — kr. 540.—, kinnisvara maksudeks kr. 60.—, korstnapühkimise tasuks kr. 12.— ja kojamehe tasuks (korterite hind kr. 96.—, seega kokku kr. 708.—. Puhastulu oleks kinnisvaradelt aastas kr. 292.—.

Pealeselle võiks nimetada, et peale maja ostuhinna, kinnistuskulude ja remondikulude täielist tasumist jääb haigekassale puhtas rahas kapitali veel järgmiselt: tagavarakapitali arvele kr. 5631,98 ja Eesti Panga aktsiaid kr. 1300.—, seega kokku kr. 6931,98. Kinnisvarafondi jääb puhtas rahas kr. 731,69, mis-sugust fondi ei kaotata, kuna edaspidi on kavatsus seda veel elarve korras täiendada, et hiljem, tarvidusel, saaks ostetud majale ehi-

tada peale teine kord. See muutub tulevikus tarviliseks, kuna haigekassa ravikorraldust kavatsetakse ümber rajada ambulatooriumide sisseseadmise näol ja kindla arstliku kaadri ametisse palkamisega, kuna praeguse absoluutselt vaba arstivaliku juures haigekassale laekuvad tulud ei suuda enam katta kulusid. Nii ongi käesoleval aastal ilmnunud üldine puudujääk ja mida vist enam ei suudeta katta. Ambulatooriumide kaudu tuleks aga ravimine odavam ja puudujäägid ei saaks häirida haigekassa tegevust ega panna närvitsemata juhtkonda. See on aga tuleviku küsimus, mis ükskord leiab kindlasti teostamist, kui vastavad ruumid ehitatakse juure ja haiguskindlustuse seadust enim ei muudeta nii, et haigekassadel oleks tagatud normaalsel ajal korralik töötamine. P. P.

Haigekassade tegevusest.

Narva üldisel Haigekassal oli 1935. a. tulused 55.710 kr. 60 s., sellest liikmemakse meestelt 24.507 kr. 86 s. ja naistelt 1.926 kr. 17 s., ettevõtete juuremaksu 2% tööpalgast 27.308 kr. 13 s. Kulused oli: haigusabi-rahadeks meestele 11.251 kr. 59 s., naistele 1.469 kr. 50 s., sünnitusabirahadeks 391 kr. 68 s., matuserahadeks meestele 761 kr. 70 s., naistele 60 kr. 60 senti. Toetusrahadeks perekonnaliikmeile: ühekordseks toetuseks sünnituse puhul 895 kr., matuserahadeks 655 kr. Perekonnaliikmete ravikulused oli 12.356 kr. 52 s. Valitsemiskulused — 8131 kr. 47 s. Kassaliikmete ravimiskapitali arvele kanti puudujäägi katteks 15.991 kr. 59 s., tagavarakapitali — 2837 kr. 93 s. Saldo — 383 kr. 06 s.

Ravimiskapitali tuli ettevõtelt maksudena 26.889 kr. 33 s., kulused oli aga 43.220 kr. 73 s.

Tagavarakapitali oli 31. dets. 1935. a. 9843 kr. 66 s.

Tööõnnetuste vastu kindlustusühisuste, ettevõtete ja isikute (deebitorid) arve on tasakaalus 22.477 kr. 28 s.

Kassaliikmeid oli 1935. a. 1. jaan. 1547, tuli juure 3970, läks ära 3429, jäi 31. dets. 1935. a. 2082.

Perekonnaliikmeid oli 1. jaan. 1806, tuli juure 1152, läks ära 1152, jäi 31. dets. 1806.

Volinikke oli 48, juhatuses 5 ja revisjonikomisjonis 3 liiget.

Kassa teenistuses oli kuupalgalisi: kontoris 3, 18 arsti, 1 velsker, 1 halastajaõde, 4 hambaarsti, 4 rohuteadlast, muid ja aptee-
göõpillasi 3, töölisi ja alamteenijaid 4.

Haigekassal on 3 ambulantsi: Narvas, Kiviõlis ja Kohtlas.

Haiglais raviti 327 kassaliiget 1647 päeva, 99 perekonnaliiget 696 p., sanatooriumides 3 kassaliiget 157 päeva.

Sünnitusi oli haiglais: 9 kassal. 101 p. ja 18 perekonnal. 39 päeva.

Analüüse tehti kassaliikmeil 710, perekonnaliikmeil 219. Eriravi anti 522 isikule 2920 seanssi.

Visiitide arv oli: arsti juures — kassaliikmeil 741, perekonnaliikmeil 662; haige juu-

res kodus — kassaliikmeil 528, perekonnaliikmeil 1019; ambulatooriumes — kassal. 15.371, perekonnal. 3631; retseptide arv kassal. 16.735, perekonnal. 6209; väljatõmmatud hammaste arv kassal. 321 ja perekonnal. 198; plommit. hambaid — kassal. 708, perekonnal. 705.

Kassaliikmetega oli vigastus- ja põrutusjuhtumeid töö juures 648, kaotades 10.777 tööpäeva, väljaspool tööd 50 juhtumit 855 tööpäevaga; pealeselle töö juures nahamarastusi 3 (23 tööpäeva), 1 nihestus (7 tp.), 6 venitust ja väänamist (70 tp.); silmavigastusi 1, verevalum. silma 1, esistlemata 1 juht.

Diagnoosimata haigestumisi oli 15 juhtu 153 tp.

Nakkushaigustest oli 8 tüüfusejuhtumit 274 tööpäevaga, 89 gripijuhtumit 823 tp., hingamisteede tuberkuloosi 10 juhtumit 482 tp., teisi vähem.

Õige rohkesti oli ka seedimiselundkonna haigusi — 140 juhtumit 1964 tp. Hingamiselundkonna haigusi oli 53 juhtumit, 912 tp. Teisi haigusi oli vähem.

Haigekassal oli vabamüügi apteek, kus oli kaupa 1. jaan. 14.717,68, osteti juure 20.589,59, müüdi 30.398,62, jäi kaupa 16.375,82.

Ärikulused oli 10.939,76, amortisatsioon — 565,34, puhaskasu — 0,97.

Aruande aastal haigekassa apteek tegi hinnaalandust: vabamüügi retseptuuri pealt eraisikuile 10%, asutusile 10—25% taksihin-nast ja haigekassale arvestati rohud oma ostuhinnaga +12% apteegei kuludeks.

Aruandest võib järeldada: kassa on töötanud hästi. Ta on püüdnud arstiabi korraldada otstarbekalt, kuigi ettevõtete 2%-line maks kattis kuludest — 43.220 kr. 73 s. — ainult 26.889 kr. 33 s., muu osa tuli katta kassaosaliste ja nende perekonnaliikmete abistamise arvel. Kuna sisult peaks arstiabi andmine töölistele sündima ettevõtjate arvel, siis ka Narva Üldise Haigekassa, nagu ka teiste haigekassade, aruanded tõendavad seda, et töölised — kassaosalised — oma summadega peavad täitma ettevõtjate kohustusi.

Arstiabi- ja üldse kindlustusmaksu vähesus on tingitud kõigepealt ka väga madalatest

palkadest, kuna teiselt poolt see suurendab ka väljaminekuid: mida madalamad palgad, seda enam haigusjuhtumeid — seedimiselundkonna haiguste suur arv Narva ja teiste haigekassade liikmeskonna keskel tunnustab alatoitlusest, puudulikust toitmisest, mis on tingitud just madalast palkadest.

Mida parem töötasu ja otstarbekam töökaitse, seda vähem haigestumisi.

Viljandi ühishaigekassa tegevusest

Viljandi ühishaigekassa I erakordne peakoosolek peeti laupäeval, 18. juunil 1936. a., Viljandis Eesti Käsitöölise Abiandmise Seltsi ruumides algusega kell 18.30. Koos oli 61 volinikust 32 volinikku.

Koosolekut juhatas juhatuse esimees Th. Jürgenson, abiks oli juhatuse abiesimees Aug. P a a l. Protokollis asjaajaja Paul P a a l, kellele oli abiks kassaametnik Elmar L u t s. Valiti protokollile allakirjutajaiks-hääletelugejaiks volinikud Julius Koort, Leo Rannik ja Adu Kõpman.

Kassavolinike peakoosoleku kodukorda muudeti sellaselt, et peakoosoleku juhatusse ei saa valida kassaametnikke-mittevolinikke, vaid neid võib valida ainult protokollijaiks.

Parandati haigekassa maksvaid määrusi 4. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti otsuste põhjal tingituna sellest, et määrustes olid ette nähtud karistused igasuguste eksimuste puhul kassamääruste vastu T. T. S. § 319 põhjal abirahast või arstiabist ilmajätmisega. Seaduse mõiste järgi saab aga karistada T. T. S. § 319 põhjal kassaliiget ainult arsti korralduste täitmata jätmise ja haigusest teatamise korra rikkumise pärast. Teistel juhtudel on tarviline vastav kohtuotsus.

Vaadati läbi kassaliikmete poolt esitatud 2 palvet neid abirahast ilmajätmisses kassamääruste rikkumises haigusest mitte teatamise pärast. Kuna mõlemal juhtumil oli ette toodud pehmeid asjaolusid, siis juhatuse otsustanud nende palvete täielise lahendamise jätta peakoosoleku hooleks, ilma et oleks ise esinenud ettepanekutega. Asja arutades ja läbi kaaludes, otsustatigi mõlemad palved rahuldada, määrates määruste rikkujale karistuse ühepäevasest abirahast ilmajätmise.

Kinnitati juhatuse otsus ühele kassaliikmele juhatuse poolt karistuse määramises ühepäevasest abirahast ilma jätmisega, missugune juhatuse otsus oli astunud juba jõusse, kuna sellele edasikaebust ei olnud esitatud.

Juhatuse esimees andis peakoosolekule aru haigekassale kinnisvara muretsemises, vastavalt eelmistele peakoosoleku otsustele ja teatas, et juhatuse, rev.-komisjoni ja valitud majaostukomisjoni poolt on jäänud peatuma Viljandis, Eha tän. nr. 4 asetsevate H. Rieti majade juure ja põhjused selleks. Ühtlasi esimees kandis ette juhatuse poolt koostatud majade ekspluatatsiooni kava ja Viljandi linna inseneri V. Toomparki poolt koostatud akti ostetud majade seisukorra ja väärtuse kohta. Selle punkti arutamisel üks volinik leidis, et juhatuse ei oleks tohtinud maja veel täiesti osta, vaid oleks pidanud enne ostulepingu sõlmimist veel kord peakoosoleku poole pöörduma, missuguse asjaolu pärast ta arvas tarvili-

seks avaldada juhatusele, rev.-komisjonile ja valitud majaostukomisjonile lahtust. Peakoosolek aga ei kaalunud selle päevakorra punkti all seda küsimust, vaid võttis 23 häälega poolt ja 2 vastuseisemisega vastu järgmise ettepaneku: kuna Viljandi ühishaigekassa on ostnud majad täiesti otstarbekalt soodsa hinnaga ja on kindlustanud seega kassa reservid rahavääringu kõikumiste vastu, siis otsustatakse kinnitada Viljandis, Eha tän. nr. 4 ostetud kinnisvarade ostuleping ja juhatusele avaldada tänu.

Teised ikaks ettepanekut kuikkusid läbi, kuna üks sai poolt 2 häält ja teine mitte ühtegi. Seega on Viljandi ühishaigekassa omandanud kinnisvarad, mis haigekassale üle antakse 1. juulil 1936. a. ja haigekassa võib samast ajast alata tööd oma majas.

Järgmisena kinnitati haigekassa alla rida pisikaitisi 4. jaoks. tööinspektori ringkonna kinnitusameti otsuse põhjal.

Päevakorra viimase punkti all arutati mõningaid väiksemaid kassasse puutuvald küsimusi, kusjuures otsusi ei tehtud. Küll aga tõteti juhatuse poolt üles usaldusküsimus, kuna päevakorra p. 5. arutamise juures üks volinik leidis tarvilise olevat juhatusele, rev.-komisjonile ja valitud majaostukomisjonile lahtuse avaldamise lõpliku majaostulepingu sõlmimise pärast. Volinike poolt leitakse see mitte tarviline olevat, kuid juhatuse nõudel otsustatakse panna usaldusküsimus kinniselt sedelitega hääletusele ja hääletada sääraselt, et kõik sõnaga „poolt“ äraantud sedelid loetakse juhatuse ja teiste poolt ja sõnaga „vastu“ umbusalduseavalduseks. Hääletamisel anti üldse ära 80 sedelit — neist 22 poolt ja 6 vastu ning 2 tühjalt. Seega avaldas peakoosolek juhatusele ja teistele oma usalduse, mille järele lõpetati koosolek kell 21.

Loenguid sotsiaalkindlustuse ja töökaitse üle tuleks korraldada haigekassadel, et levitada nende küsimuste kohta teadmisi liikmeskonnas.

— Arstimeilt kaotati 10-protsendine hinnalandus 15. juunist alates. Kaotamine toimus nõhuteadlaste koja algatusel sotsiaalministeeriumi ringkirjaga. Sellega tahetakse apteekide tulusid tõsta. Arstimite hinnad tulevad ühtlustamisele arvatavasti 1. jaan. 1937. a. alates.

10-protsendilist hinnalandust andsid Tallinnas esimestena haigekassa- ja linnaapteegid. Arvel kirjutati nominaalhind ja tehti sellest kohe 10-protsendiline hinnalandus. Sellega tehti tarvitajale soodustusi. Apteekrid leidsid, et see 10-% hinnalandus võrreldes ametlike hindadega ei too neile raskusi. Teisiti aga mõttes rohuteadlaste koda, kellel korda on läinud juba mõndki teostada, mis küll apteekrite tulusid tõstab, kuid tarvitaja arvel. Arstimite hinnad on küllalt kõrged.

— Sindi haigekassa alla arvatakse a.-s. Kreenbalti kirjukudumise käitis, mis asub Sindis, alates 1. jaan. 1937. a. See käitis kuulub seni Pärnu ühishaigekassa alla.

Tarvitas võõra nime all arstiabi haigekassa arvel ja sai karistada. Kodanik R. V. võttis möödunud aasta septembri- ja oktoobrikuus oma venna R. V. dokumentidega Tartu ühishaigekassast välja arstimistähed ja tarvitas nendega oma venna nime all arstiabi haige-

Üldise palkade tõstmise vastu on toonud käitise juhataste väiteid, nagu ei oleks elukallidus tõsnud. Elukallidus on tõsnud — tänava õige tunduvalt: leib, jahu, liha, rasv-ollused, puud, korter, saapad, riided jne. — kõik on läinud kallimaks.

Tehniline järelevalve selts, mis teostab käitistes tehnilist, ka mehaaniliste abinõude, aurukatelde jne. järelevaatust, likvideeritakse ja ta ülesanded lähevad jõukomiteele.

Prantsusmaal ja Belgias olid juuni teisel poolel tööliste suured majanduslikud streigid. Töölistel nõudsid akuutseid töökaitseseadusi ja palgaolude parandamist.

Nädala puhkeajaga trükkikodades vähendati riigivanema dekreediga 36 tunnilt 24 tunnile. Seega väheneb pühapäevavaru trükkikodades 12 tunni võrra.

Nädala puhkeaja vähendamine on tehtud selleks, et võimaldada ajalehtede (näiteks „Esmaspäeva“ jne.) ilmumist ka pühapäeval.

Keskmine töölisperekonna kuu sissetulek N. Venes oli tänava veebruarikuus 391 rbl., läinud aastal samal ajal 304 rbl. ja 1934. a. veebruaris 271 rbl. Samal ajal on toiduainete hinnad märksa langenud: võrreldes 1935. a. veebruariga olid 1936. a. veebruaris hinnad odavamad kartulil 48

prots., piimal 15, võil 27, kanamunadel 25 prots. Ka on Vene tööliste toidutarvitus suurenenud, samuti on hakanud ta end paremini riietama.

Võrreldes 1913. aastaga oli N. Venes 1935. a. surevus vähem 44%.

40-tunniline tööädal ei leidnud äsjalõppenud XX rahvusvahelisel töökonverentsil enamuse pooldamist, kuigi see mitmeski riigis juba on teostatud ning uurimused tõendavad, et tööädala lühendamisel takistusi ei ole.

Eriti töösturite ja valitsuse esindajad hääletasid 40-tunnilise tööädala vastu, kuna tööliste esindaja hääletas poolt.

„Päevalehes“ refereerib ta kaastööline, et eriti raskendab Inglise valitsuse arvates tööädala lühendamise küsimust palgaküsimus. Tööädala lühendamine 48 tunnilt 40 tunnile tähendaks ligi 17-protsendilist palgakõrgendust. Kas seda suudavad aga kõik käitised? Inglise minister oli 40-tunnilise tööädala vastu. Ka olevat olud üksikutes riikides liialt lahkuminevad. Minister toonud näite ehitustööde alalt, kui võrd kliimaolud siin võivad avaldada mõju. Kirjasaatja ütleb, et näide näis olevat toodud Eesti vastusest tööbüroole, vähimalt läks ta Eesti vastusega täpselt kokku.

40-tunnilist tööädalat kaitsesid ja põhjendasid Prantsuse ja P.-Ameerika Ühendriikide valitsuste esindajad ja teised.

Hoolekanne.

83 vaestlast jäi leinama Männiku plahvatuse õnnetusel surmasaanuid, pealeselle teised perekonnaliikmed, nagu lesed, vanemad, vennad ja õed. Riigi- ja omavalitsuse teenijate ja tööliste naistel ja alaealistel lastel on pensioniõigus, vanemal ja teistel perekonnaliik-

metel mitte, kuigi nad elasid surmasaanu ülalpidamisel.

Arvatavasti muudetakse pensioniseadust.

Seltskond on eraviisil asunud toetama surmasaanute perekondi. Seni on kogutud umbes 50.000 krooni.

Tervishoid.

Vähjahaigust põhjustab daani arstiteadlase M. Hindhede arvates lihav toit ja liigtoitumine. Vähjahaigeks jäävad sagedamini rasvunud inimesed. Dr. Hindhede arvab, et kõhuvähi põhjustajaks on seedimisorganite ärritus, mille kutsub esile soola, vürtside jne. liigne tarvitamine, rasvane toit, põletatud viin, kange õlu ja tubakas. Mao- ja kõhukatarrid, ebanormaalne paksemine on hädaohlikeks sümptomideks.

Vähjahaiguse kohta puuduvad veel määravad uurimused. Oletusi tehakse mitmesuguseid.

Õpilaste töökoormatusest praegusaja koolis kirjutab „Tervises“ nr. 5—1936. a. dr. R. Tam m, leides, et kohati peaks olema töökoorem väiksem, kohati aga teisiti korraldatud, et võrdse jõukulutuse juures töö oleks produktiivsem. Joonistamise, emakeele, koduloo, maateaduse ja loodusloo alal on mindud liiale. Õpilase tähelepanu ja töö raskuspunkt on nihkunud sisult välimusele, mistõttu sellased tööd võtavad ka kasvatuslikult negatiivse ilme. Koolinäituste kaudu kipub saama uhkuseasjaks see, mis üldhariduslikus koolitöös on vähem oluline ja sageli isegi kahjulik.

Silma vanaduskaede arengust ning nende

eemaldamisest kirjutab „Tervises“ nr. 5—1936. a. dr. Evalt He inberg. Inimestel pärast 50. eluaastat areneb mõlemas silmas valuta nägemishäire, mis ilmneb nägemistevähenemise järjekindlas ning aeglases aastaid kestvas alanemises. Vahest püsib nimetatud talitushäire teatud astmel pikemat aega. Haigus ei edene mõlemas silmas ühtlaselt, vaid ühes tunduvalt kiiremini kui teises. Ei pöördada esialgu kirjeldatud nähtusele tähelepanu, arvates, et tegemist on mööduva nähtusega, kuid selle järjekindlas suurenemisel pöördutakse arsti poole. Viimane haiget silma läbi vaadates avastab vanaduskae.

Vanaduskae eemaldamine on võimalik lõikuse kaudu, kusjuures on võimalik saavutada täit nägemisvõimet.

Merehaigusest kirjutab „Tervises“ nr. 5—1936. a. V. S. Merehaigust kartjad hoidku laeva keskkoha ja lamagu seal lamamistoolis täiesti vesiloodis, s. o. pea ei tohi olla kõrge- mal. Selles asendis toimub vereringimine peas jne. kõige soodsamini ja ka laeva kõikumised annavad end vähem tunda. Mitte silmitseda maad (silmapiiri) ega vahetida laevamastile, nagu see tavaliselt kombeks, vaid sulgeda silmad lamades. 1—2 tundi enne laevale mi-

nekt süüa, mitte aga liiga palju. Reisil ma-
gu ka mitte täiesti tühjaks lasta minna. Väi-
keste nõrkushoogude puhul on 1 pits konjakit
väga hea. ½ tundi enne laeva väljasõitu 2
tabletti Thalassan'i tervelt veega alla neelda.
Tormise mere puhul võtta iga 2—3 tunni ta-
gant 1—2 tabletti. Väikse mere puhul väga
tundlikud reisijad võtka hommikul enne üles-
tõusmist ½ tabletti. Ka anestesiin ja „Vasano“
on head merehaigusest hoidumiseks.

**Sibul ja selle tarvitamine peaaegu arterio-
skleroosi puhul.** Dr. med. H. Normann toob
„Eesti Arstis“ nr. 4—1936. a. Klinitscheskaja
meditsinas 14, 152 (1936) ilmunud V. A. Lu-
kaschevi kirjutuse referaadi, mille järgi Luka-
schev tarvitab mitmesuguseid sibulaliike pea-
aju arterioskleroosi puhul 1018 haigel, neist
708 mehel ja 310 naisel. Raving kestis 2 kuud
ja korralti raskel juhtumel 2 korda. Esimesel
5-el päeval haiged tarvitasiid ühe 30-g
sibula päevas kolmes annuses, s. o. 10 g hom-
mikul, lõunaajal ja õhtul. Järgmisel 5-el päe-
val tarvitasiid haiged 3 korda 15 g sibulat,
siis 5-el päeval 2 sibulat á 30 g kahes annu-
ses, neljandal viispäevakul tarvitati sama
hulk sibulaid ja 5. ja 6. viispäevakul tõsteti
hulk kuni 3 sibulani á 30 g päevas kolmes
annuses.

Kuu möödudes võeti toore sibula asemel
tarvitusele sibulatoitud, nagu rulett, püree,
pudrud, supid jt., mis valmistati haigete enes-
te maitse järgi. Ühtlasi tarvitasiid haiged si-
bulaekstrakti (1 osa sibulat 5 osale 70° pii-
ritusele) 3 korda päevas 15 tilka ühe kuu
jooksul.

Tulemusena langes vererõhk, vähenes soon-
te kõvadus, silmapõhja pilt lähenes normile,
Rombergi sümptom kadus, refleksid muutusi
normaalsemaks, käte ja jalgade värin vä-
henes, lihaste toonus tõusis ja mälu ning tä-
helepanu paranesid. Samuti tõusis kehakaal.
Odavuse tõttu on sibul kõigile kättesaadav.

Alaealiste hulkumise vältimise ja piiramise
kohta toob H. Viina puu „Eesti Arstis“ nr.
6—1936. a. Jean Garbani kirjutuse kokkuvõt-
tena järgmist:

Laiaulatusliku Prantsusmaa kohta käiva
materjaali ja põhjaliku uurimise varal autor
tuleb kokku võttes otsusele, et noorte hulku-
mine, mille tähtsust senini pole küllaldaselt
hinnatud, seisab tihedas seoses kriminaalsu-
suga ja et rahvaterviku huvides noorte ulaku-
se ja kriminaalsuse vältimine ning selle vastu
võitlemine peab leidma tunnustamist täies
ulatuses.

Ainult kõigi vahendite abil, esikohal kas-
vatusasutuste asutamisega võib riik päästa
oma hädaohtlikule teele sattunud noori.

**Sarlakid Eestis Tallinna ja Tartu nakkus-
haiglate andmel 10 a. jooksul.** Selle pealkir-
ja all toob Rudolf Müürsepp ülevaate
„Eesti Arstis“ nr. 3—1936, millest nähtub, et
Tallinna ja Tartu nakkushaiglais on kümne
aasta jooksul (1922—1931) ravimisel olnud
kokku 4240 sarlakijuhtumit, neist Tallinnas
2734. Sarlakiepidemia oli 1926. a. 1203
haigusjuhtumiga. Juulist kuni detsembrini
on näha meil Eestis sarlakijuhtumite
arvudes pidevat tõusu, tõustes kõige kõrge-
male tipule novembris, langevad veidi det-

sembris ja tõusevad jälle jaanuaris. Sarla-
kisse haigestumisi on kõige enam neljandal
ja kõige vähem kolmandal aastaveerandil.
Sarlakid on eeskätt lastehaigus. Imikuil sarla-
kolid esinevad üldse harva. Täisealisi — üle
25 a. — on ravimisel viibinud neis kahe
linna haiglais 241 juhul. 1—6. eluaastani
sarlakisse haigestumiste arv näitab pidevat
tõusu, jõudes 5—6. eluaastal haripunkti.
6—10. eluaastani esinevad veel võrdlemisi
suured arvud, pärast 10. eluaastat arvud vä-
henevad märksa. Ravimisel olnud 4240 sarla-
kahaigest lõppedid surmaga 297 juhtu-
mit (7%). Surmajuhtumite % eluea järgi
oli: imikuil kuni 1 aastani — 31,2, 1—2. a. —
19,3, 2—3. a. — 11,8, 3—4. a. — 10,3, 4—5.
a. — 8,7, 5—6. a. — 8,9, 6—7. a. — 7,6, 7—
8. a. — 3,9, 8—9. a. — 4,8, 9—10. a. 2,9,
10—11. a. — 1,6, 11—12. a. — 2,5, 12—15. a.
— 2,1, 15—20. a. — 3,1, 20—25. a. — 4,2 ja
üle 25. a. — 4,1%. Suurim surmajuhtumite
% oli juulis — 13,9. Kolmes esimeses kalend-
rikuus suremisprotsent on ühtlane, tõuseb ap-
rillis ja langeb minimaalseks mais, tõuseb siis
järsku juunis ning jõuab juulis kulminat-
sioonipunkti. Siit peale langeb novembrini ja
tõuseb detsembris umbes samale arvule, mis
oli aasta esimeses kolmes kuuski.

Sama autor toob „Eesti Arstis“ nr. 4—
1936 uurimise: „Keskkõrvapõletikud sarlaki-
haigeli Tallinna ja Tartu nakkushaiglate and-
meil 10 a. jooksul (1922—1931)“, millest nä-
htub, et kõigist sarlakahaigest (4240) oli mä-
dane keskkõrvapõletik 1151 juhtumil (27,1%).
Sarlakahaiged lapsed kuni kahe aastani
saavad sarlakikomplikatsioonina mädase kesk-
kõrvapõletiku üle 50%. Ühes ea tõusuga
aegamööda keskkõrvapõletiku sagedus langeb;
kuni viie aastani püsib veel üle 41%, lan-
geb siis pikkamööda ja kümneaastastel lastel
annab juba 19,5%, langeb pidevalt edasi
kuni täiskasvanute eani — 7%.

Mädane keskkõrvapõletik esineb sarlaki-
haigeli kõige sagedamini detsembris (32,2%)
ja kõige vähem augustis ja septembris
(17,8%).

Keskmine kõhutüüfuse ja paratüüfuse B
haigusjuhtumite arv aastas 10.000 elaniku
kohta 1927—1932. a. andmel oli: 0,7—1,5
**Šveitsis, Inglismaal, Rootsis, Hollandis, Taa-
nis, Iirimaa, Norras, Saksamaal; 1,5—3,0**
Prantsusmaal, Austrias, Soomes; 3,0—4,5
Rumeenias, Jugoslaavias, Leedus; 4,5—6,0
Poolas, Tšehhoslovakkias, Lätis, Eestis;
6,0—13,5 Bulgaarias, Venemaa Euroopa osas,
Hispaanias, Itaalias ja Ungaris.

1921.—1933. a. (13 a. jooksul) on regist-
reeritud Eestis 8052 kõhutüüfushaiget, lin-
nades 4233 (52,5%), maal 3819 (47,5%) ja
1990 paratüüfus B haiget, linnades 1380
(69,3%), maal 610 (30,7%).

Toorelt toiduks tarvitatud piim on olnud
kõige sagedamaks kõhutüüfustaudide tekita-
jaks. 19-st tõenäoselt selgitatud taudist oli
14 piimataudi. Maal esinenud suurema osa
taudide allikas on jäänud selgitamata.

Dr. S. Lind'i uurimiste järgi „Kõhutüü-
fuse ja paratüüfus B epidemioogiast ning
nende vastu võitlemise korraldustest välis-
mail ja Eestis“ („Eesti Arst“ nr. 3—1936),

kust ka ülaltoodud andmed pärit, on nende taudide vastu tagajärjekamaks võitluseks tähtsamate abinõudega soovitatavad järgmised:

a) piima tervishoidliku järelevalve teostamisel tuleb panna kõige suuremat rõhku rõõskpiima tootmisele ja turustamisele tegelev personaal peab olema seroloogiliselt kontrollitud kõhutüüfuse ja paratüüfus B suhtes;

b) puhta joogivee muretsamiseks elanikele tuleb ehitada veevärke (linnades) ja tervishoiunõudeile vastavaid üksikkäive;

c) mustuse ja reovete kõrvaldamiseks tuleb soetada ülelinnalised kanalisatsioonid ja maal iga elumaja juures korralikult ehitatud käimlad;

d) tuleb teostada eeskätt suuremas nakusohus olevate elanikerühmade vaksineerimist laiemas ulatuses;

e) pisikueritajaid tuleb avastada rooja ja uriini uurimise abil ja kõrvaldada tegevusest sealt, kus kokkupuutumist teistele tarvitamiseks määratud toiduainega;

f) paranenud kõhutüüfus- ja paratüüfus B-haiged ei või lasta lahkuda haiglast enne nende rooja ja uriini uurimist vähemalt kahe korral 5—7-päevase vaheajaga negatiivse

tulemusega; neid, kes lahkuvad haiglast pisi-kueritajaina, tuleb võtta tervishoiulise valve alla, keeldes neile teelda teistel tarvitamiseks minevate toiduainetega;

g) Järvamaa ja Valgamaa jaoks ühes linnadega tuleb ellu kutsuda nakkushaiglad, Võru-, Petseri- ja Tartumaal tuleb suurendada haiglate nakkushaiguste osakondade voodite arvu.

Toiduainete võltsimine Tallinnas. Linna tervishoiuosakonna kokkuvõtte järgi on aasta jooksul, 1. aprillist 1935. a. kuni 1. aprillini 1936. a., võetud vastutusele ja kohtu poolt karistatud suurem osa Tallinna vorstivalmistajaid. Nad müüvad vorste plombideta või jälle lahtivõetavate plombidega. Osa proovitud vorstidest ei vastanud seaduse ja määruste nõudeile. Eksimusi oli ka vorstide värvimise alal. 1,4 protsenti võetud vorstiproovidest olid toiduks kõlbmatud juba alanud raiskumisprotsessi tõttu. — Puuviljajooke valmistamiseks ilma puuviljamahlata, sidrunsooda ei sisalda sidrunimahla, kunstmett müüakse loomuliku mee etiketi all.

Kümneid uusi kuurorte ja sadasid sanatooriume on asutamisel N. Venes. Viimaseil aastail töötas 80 ekspeditsiooni, uurides umbes 1000 rajooni, kus leidub tervismuda, -allikaid jne.

Mitmesugust.

Alkoholi poolt ja vastu.

13. ja 14. juunil peeti Tallinnas karskuskongressi, kus võeti vastu muu seas resolutsioon, kus toonitatakse kurjaennustavalt, et kui eesti rahva ja riigi poliitiliste ideaalide teostamine rekordiliselt rohke alkoholitarvitamise tõttu muutub raskeks või koguni võimatuks, siis alkoholvastane võitlus peaks kuuluma rahva ja riigi poliitilisse ideaali. Rahva karskendamist on võimalik teostada edukalt vaid siis, kui riik asub alkoholitarvitamise piiramisele. Esialgul peaks riiklik võim seadusandlikul teel korraldama järgmist: 1) soodustama ja organiseerima teaduslikku alkoholiuurimist ja statistikat, karskustpropaganda, kasvatustööd ja keelma alkoholipropaganda; 2) alkoholivalmistamise ja müügi alal tuleb erakapital piirata miinimumini; 3) riigi ja tema toetusega töötavate organisatsioonide pidustused ja kõik ühised ettevõtted olgu alkoholivabad; 4) alkoholi müügi- ja joogikohade arvu, neis peetavaid lõbustusi ja nende lahtioleku aega tuleb piirata; nädalalõpuks panna maksma täieline müügikeeld; 5) maksueesõigused üksikuile organisatsioonide joogikohadele tuleb kaotada; 6) tuleb eriti arendada niisuguseid kultuurseid ettevõtteid, mis aitavad alkoholitarvitamist vähendada; 7) kohalike olusid arvestades tuleks erinevaile omavalitsustele anda õigus alkoholitarvitamise kitsendamiseks anda määrusi ja korraldusi.

Nagu resolutsioonist näha, ei nõua karskuskongress enam keeluseadust, ka mitte kohaliku omavalitsuse piirides, vaid peab küllaldaseks, kui erinevaile omavalitsustele antaks õigus alkoholi tarvitamise kitsendamiseks anda määrusi ja korraldusi.

Kongressil ilmnesisid väga iseloomulikud tõsiasiad. Kongressist osavõtuks olevat saa-

detud üle 200 kogudusele kutsed, kuid püüa-päeval polnud kongressil ainustki pastorit, nagu kinnitas peasekretär.

Soovitati koostööd teiste organisatsioonidega, kuid toodi ühtlasi näiteid, kuidas karskusselts hakanud koos töötama põllumeeste- ja tuletõrjeühingutega ning kaotanud liikmed.

Töölisorganisatsioonidele kongressist osavõtuks kutseid ei olnud saadetud.

Toodi näiteid, kuidas Tartus noorkotkad ja kodutütred olnud valves pargipeol, kus alkoholi volanud külluses.

Räpina esindaja kurtnud, et õpetajaskond andvat noorsoole „head eeskuju“. Nii Räpinas ei olevat ühtki täiskarsket õpetajat ega ka parajusmeest.

Me arvame, et kooliõpetajaile tehti kongressil siiski liiga, kui neid joomareiks tembeldati. Vististi liialdati ja eksiti.

Kongressil arvustati ka õige teravasti Tallinna ja Tartu pedagoogiume, kust ei tulevat üldse karskeid õpetajaid. Arvame, et ka siin liialdatakse ja üksiknähtusi üldistatakse. Tallinna ja Tartu pedagoogium on siiski annud ka karskeid õpetajaid, on annud häid, vähem häid ja halbu, nii nagu see inimestega igal pool on.

Kongressil märgiti, et meil on puudus karsketest inimestest üldse.

Toodi suurema saavutusena — joodikute paranduskodu asutamist, mis on teostumas. Kuid alkoholismi vastu võitlemises on niisugusel paranduskodul väike, peamiselt teaduslik, tähtsus. Kas mõni alkoholiik paraneb või mitte, sellest on rahval võrdlemisi vähe kasu. Tähtsam on siiski noorsoo ja kodu hoidmine alkoholi eest. Selleks oleks küll tähtsamaks abinõuks ka kohalik keeluseadus, mis mingisugustel kaalutlustel kaotati. Ka noorsoo

joomakombe eest hoidmine oleks tähtis. Meil on aga mindud nüüd juba niikaugele, et isegi raudteejaamades võib ka noorsugu õppida joomakombeid. Siin sammub küll esirinnas Tartu raudteejaam, kus võib näha alatihti joobnud mees- ja naisüliõpilasi õllepudeli või viinaklaasi taga.

Tallinnas oleks Pelgurannast võinud saada rahvale päris kena supluspaik, kuid ka sinna asutati kõrts: tee viib otse kõrtsi!

Varsti karskuskongressile järgnesid Tallinnas hõimupäevad. Kuidas seal vaadati hõimude poolt Eesti karskusliikumisele, seda kuulsime Tartu ülikooli endise professori Csekey suu läbi, kes hea meelega rõhutas, et kõikidesse huviringidesse on leidunud Ungari kõnelejad, välja arvatud karskusring. Prof. Csekey kõneles Kadrioru lossis, kus riigivanem võttis vastu umbes 150 hõimupäevategelast. Ajalehed tõid ta kõne järgmiselt:

Riigivanema poole pöördus kõnega ungari toimkonna esimees prof. Csekey, andes üle kaasatoodud veiniankru ja üteldes järgmist:

„Kõrgeauline härra riigivanem! Tänaes ungari südamega soojalt Teie Ekstsellentsi, et oma külalislahkes kodus meid lahkelt vastu võtsite, palun lubada anda üle teile pisike mälestusese meie kodumaalt. See väike kraaniga vaat on ungari kodukäsitöö looming. Selle sisu on aga Ungari kõige iseloomulikum saadus, kecskemeti aprikoosiviin, mis on saanud viimaseil aastail maailmakuulsaks.

Kultuurkongressi igasse ringi õnnestus meil leida ungari kõnelejat, ainult karskusringi mitte.

Ungarlaste arvamise järgi on veinis tõde. Ja me soovime, et kui Teie Ekstsellents seda õilsat jooki maitseb, valagu siis need tilgad kehha ja hinge seda armastuse soojust, mis elab ungari rahvas eesti suguraha suure riigipea vastu.

Andku Issand Teie Ekstsellentsile tervist ja jõudu ta suurte poliitiliste kavatsuste teostamisel rahva hüvanguks.“

Riigivanema juure kogunenud külalistele pakuti klaas vahuveini ja jäätist. Sõbralikus keskustelus viibiti lossi ruumides ja aias riigivanema külalistena üle tunni aja.

Käsitööstuskoja seadus on avaldatud R. T. nr. 52—1936. a. Kojal on 77 liiget. Koja alla kuuluvad isikud, kes seaduslikult on omandanud meistri, tehniku või õppinud töölise kutse, kui nad on seesuguse tööstusettevõtte omanikud või kaasomanikud, millel ei ole üle 10 töölise, ja iseseisvad tööstusettevõtete pidajad nendelt tööstusaladelt, mis on antud meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse alla ja kes otsmaksu seaduse § 453 p. 34 alusel vabastatud tööstusliku äritunnis-

tuse lunastamisest ja kui nad ettevõttest saavad oma peasissetuleku.

Töölistekoja valimised on 27. ja 28. sept. 1936. a. kella 9—20.

Juuksetööstuse, vorsti-, lihatööstuse, pagari, kondiitri ning rukkileiva-, saia- ja sepikukupsetamise tööalade kättisi ja ettevõtteid võivad juhutada isikud, kes on omandanud meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse alusel ja korras vastaval tööalal meistri kutsetunnistuse.

Sellekohane määrus on avaldatud R. T. nr. 52—1936.

Euroopa Venemaa elanikkond on 1926. a. rahvaloenduse andmete kohaselt:

Venelased	77.791.124	53,05%
Ukrainlased	31.194.976	21,27%
Valgevenelased	4.738.923	3,23%
Kirgiisikasakad	3.968.289	2,71%
Usbekid	3.904.622	2,06%
Tatarlased	2.916.536	1,99%
Juudid	2.599.973	1,77%
Georglased	1.821.184	1,24%
Azerbeidžani türklased	1.706.605	1,16%
Armeenlased	1.567.568	1,07%
Mordvalased	1.340.415	0,91%
Sakslased	1.238.549	0,84%
Tatšikud	978.680	0,67%
Poolakad	782.334	0,53%
Karakirgiisid	762.736	0,52%
Turkmeenid	763.940	0,52%
Baškiirid	713.698	0,49%
Votjakid	504.187	0,34%

(A. v. Jeney, „Eesti Arst“ nr. 7—1936.)

Prostitutsioon Saksamaal. Saksa võimukandjad kuulutavad, et nad olevat prostitutsiooni kaotanud. Tõelikult on aga keeldud naistel tänaval meeste tülitamise, kuid mehed võivad läheneda naistele ja neile esitada kõlvatu ettepaneku — see pole keeldud. Sel uuel alusel ongi nüüd Saksamaa linnades korraldatud lõbuturg.

Töölistekoda Leedus asutati umbes samadel alustel kui Eestis. 18. juuni streigi puhul püüdis töölistekond sobitada läbirääkimisi streikijate ja valitsusasutuste vahel, kuid valitsus keeldus läbirääkimistest streigi ajal.

7-aastaselt koolis käima hakanud õpilased on edasijõudmiselt isegi paremad 8-aastasist. Koolikohustus võiks meil alata varem, enne 8-aastaseks saamist — sellele otsusele tuleb Fr. Olup oma magistri väitekirjas.

Leedu töölistekoda avati 26. juunil siseministri poolt, rõhutades erinevate rahvakihtide huvide keskkohastamist. Töölistekojal tulevat luua kõigepealt tihed kontakti tööandjate ja tööliste vahel.

Leedus kestab diktatuur. Leedu sotsiaallolud halvenevad iga aastaga, nii et tänavu oli juba rasked talupoegade ja tööliste rahutusi.

SISU: 1) Tööaja kaitseõigus — *J. Rebane*. 2) Võimlemine ja sport arstliku ravimisvahendina. 3) Keemilise suurtööstuse osa gaasisõjas — *A. Kimmel*. 4) Töötasujatööaeg — *L. Johanson*. 5) Töölisteküsimusi — *J. Mihkelson*. 6) Riigikohtu seletus haiguskindlustusõiguse ulatuse kohta — *J. R.* 7) Suurima ühishaigekassa peakoosolekult. 8) Viljandi ühishaigekassa omandas kinnisvarad — *P. P.* 9) Haigekassade tegevusest. 10) Sotsiaalkindlustus. 11) Töökaitse. 12) Hoolekanne. 13) Tervishoid. 14) Mitmesugust.

Tegev toimetaja *L. Johanson*, kaastimetaja *Aug. Gustavson*.

Vastutav toimetaja *Karl Lukk*.

Väljaandja *Eesti Haigekassade Liit*.

Ilmunud 16. juulil 1936. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pihk t. 2. 1936.